

РЕШЕНИЕ

29.11.2022

КАРАР

27-150

с. Русское Макулово

«Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеген төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советының карар проекты турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003нче елның 6нчы октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлегендә халык алдында тыңлауларны оештыру һәм үткөрү тәртибе турындагы Нигезләмәне раслау турында» Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советының 2020нче елның 21нче апреленнән 79-337нче карары нигезендә, гавами тыңлаулар уздыру юлы белән авыл җирлегендә яшәүчеләрнең проект буенча фикер алышуда катнашуга хокукларын үтәү максатларында,

Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл җирлеге Советы
каrar итте:

1. «Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеген төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советының карары проектының 1нче кушымта нигезендә кабул итәргә һәм аны халык алдында тыңлауларга чыгарырга.

2. Расларга:

- «Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеген төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советының карары проекты буенча гражданның тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибен 2нче кушымта нигезендә;

- «Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеген төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советының карары проекты буенча ачык тыңлаулар үткөрү тәртибен 3нче кушымта нигезендә.

3. «Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеген төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» Татарстан Республикасы

Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советы карары проекты буенча халык алдында тыңлауларны 2022 елның 14 декабрдә 10 сәгатътә Макыл авылы мәдәният йорты бинасында Макыл авылы, Рус Макыл авылы, Үзәк урамы, 125 йорт адресы буенча адресы буенча үткәргә.

4. Башкарма комитетка Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлегендә яшәүчеләрнең тәкъдимнәрен гомумиләштерергә һәм аларны Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советына карарга кертәргә.

5. 2022нче елның 1 декабренә кадәр әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>), Югары Ослан муниципаль районының рәсми сайтында Интернет-телекоммуникация чөлтәрендә (<http://verhniy-uslon.tatarstan.ru>), Макыл авыл җирлегенең мәгълүмат стендларында урнаштырырга.

6. Әлеге карарның үтәлешен үзем контрольдә тотам.

Совет рәисе,
ТР, Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл җирлеге башлыгы урынбасары

П.Е. Карпухин

Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл жирлеге
Советының 2022нче елның
29 ноябрәннән 27-150нче
номерлы карарына
1нче кушымта

ТР ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ МАКЫЛ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕН ТӨЗЕКЛӨНДЕРҮ КАГЫЙДӨЛӨРЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1. Макыл авыл жирлеген төзеклөндерү Кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдәләр) «Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003нче елның бнчы октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы федераль законнар, Россия Федерациясенәң, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары һәм Макыл авыл жирлегенәң (алга таба-авыл жирлеге) муниципаль норматив хокукый актлары нигезендә эшләнде.

2. Әлеге Кагыйдәләр, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, барлык юридик һәм физик затлар тарафыннан үтәлгә тиеш.

3. Әлеге Кагыйдәләр жирлекнең бөтен территориясендә гамәлдә һәм таләпләр билгели:

1) биналарны (торак йортларны да кертеп), алар урнашкан корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тоту буенча, тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешенә карата;

2) төзеклөндерү эшләре исемлеге һәм аларны вакыт-вакыт башкару вакытына;

3) биналарның (андагы бүлмәләренәң) һәм корылмаларның милекчеләренәң якын-тирә территорияләренә төзеклөндерүдә катнашу тәртибен билгеләүгә;

4) жирлек территориясен төзеклөндерү (урамнарны яктырту, территорияләренә яшеллөндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту) буенча.

Территорияләренә төзеклөндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дөүләт стандартлары, жирлекнең Генераль планы, жирдән файдалану һәм төзелеш Кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Төп төшенчәләр

5. Әлеге кагыйдәләренә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт инфраструктурасы объекты, транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм үз эченә автомобиль юлына бүлөп бирелгән полоса чикләрендә жир кишәрлекләрен һәм аларда урнашкан конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары-саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзеклөндерү элементлары;

фасадның архитектур үзенчәлекләре - бинаның фасадның, шәһәр төзелеше мохитенәң конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган аермалы

характеристикалары (стиль һәм композиция бөтенлеге, ритм, ярашлылык һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);
фонсыз конструкцияләр- анда конструкция аерым хәрефләрден, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан торган тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы;

территорияне төзекләндерү-гражданның яшәү шартларын яхшырту, жирлек территориясенә санитар һәм эстетик торышын яхшырту, жирлек территориясен һәм аның территориясендә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми кулланылыштагы территорияләрен, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, якин-тирә территорияләрен карап тоту буенча әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру эшчәнлеге;

вертикаль яшелләндерү - аларда стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен биналарның һәм корылмаларның фасад өслекләрен, шул исәптән балконнар, лоджияләр, галереяләр, терәк диварлар һ. б. куллану;

витрина - фасадның бер өлешен биләп торучы тоташ пыялалау рәвешендәге проем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы-жирлекнең тышкы күренешен формалаштыручы биналарның һәм территорияләренә фасадларының архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы-мәгълүмат кыры аңа жиберелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла торган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына кадәр транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегенә асфальт өслеген, хужалык юлын, тротуарны сыйфатлы итеп торгызуны, бордюрлы ташны кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләрен утырту белән тырмалау өчен газоннарны ремонтлау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чәчү белән булдырыла торган, утырту, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементы булган, шулай ук табигый үлән үсемлеге;

жирлек территориясе - жирлек чикләрендәге территория;

декоратив-монументаль сәнгать-ул төзекләндерү элементлары, шул исәптән кече архитектура формалары, биналар һәм корылмалар, гомуми файдаланудагы территорияләр, декоратив-сәнгать бизәлешен кулланып, махсус билгеләнгән кече архитектура формалары;

декоратив-сәнгать бизәлеше-монументаль яки декоратив скульптура, монументаль яки декоратив рәсем, мурал, мозаика, орнамент, стрит-арт, инсталляция, барельеф, сәнгать металлы һәм объектның йөзән һәм имиджын арттыруга йогынты ясый торган башка төр декоратив-монументаль сәнгать элементлары;

мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы-мәгълүматны электрон чыганақлардан файдаланып тапшыру ысулы һәм мәгълүматны алмаштыруны күздә тоткан табло;

йорт тоту -ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрчен оялары, сарайлар һ. б.);

бина-капиталь төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасын (төзелешкә бер рәхсәт нигезендә төзелгән) тәшкил итә, ул автономияле рәвештә торырга, үзгәртеп корылырга һәм кулланылырга мөмкин;

биналар, масса күләм йөри торган корылмалар - аларның гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артып киткән сәүдә объектлары, административ биналар, күп функцияле үзәкләр, жәмәгать туклануы предприятиеләре, тамаша объектлары (мәдәни, спорт, театр, күңел ачу);

яшел үсентеләр-табигый һәм ясалма агач-куак һәм үлән үсемлекләре, (парклар, урманнар, аеруча саклаулы табигать территорияләре, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәкләр, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куакларны кертәп);

жир кишәрлеге - ул аны индивидуаль билгеле бер эйбер буларак билгеләргә мөмкинлек бирә торган характеристикаларга ия булган жир өслегенең бер өлеше;

жир эшләре - грунт юып алу, жәю, авыл жирлеге территориясенең камилләштерелгән яки грунт өслеген бозып яисә камилләштерелгән юлларны һәм тротуарларны урнаштыру (жәю) белән бәйлә эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәэмин итү чөптөрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, труба үткәргечләр, электр линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә гамәлдәге яисә салынучы яисә салына торган башка инженерлык корылмалары;

жирлекнең тарихи территорияләре-ХI гасыр башыннан 1959 елга кадәрге чорда үзләштерелгән махсус авыл жирлеге территорияләре, аларга карата тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рәхсәт ителгән һәм рәхсәт ителмәгән типлары һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә карата таләпләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Жирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре жирлек Башкарма комитетының муниципаль хокукий актлары белән раслана; түбәләренә яшелләндерү - биналар һәм корылмаларның түбәләрен, аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәкләр, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар) булдыру өчен куллану;

яңгыр сулары канализациясе (яңгыр сулары канализациясе) - өске (яңгыр, кар сулары), су сиптерү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары комплексы (желоблар, яңгыр кабул итү жайланмалары, лотоклар һәм торбалар);

жемелдәүче ут - ут агымының характеристикаларын (төс, ачыклык, яндыру чираты һ. б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык-динамик эффект;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында жирлекнең магистральләре, урамнары, мәйданнары, парклары, скверлары, бульварлары, ишегаллары һәм жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур күренешен бозу-тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рәхсәт ителгән һәм рәхсәт ителмәгән тибы һәм төре таләпләрен, шул исәптән әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән, жирлекнең барлыкка килгән төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, мондый конструкцияләренең тышкы күренешенә яки урнашу урынына карата таләпләренә үтәмәү;

рәхсәтсез чүплек-юримдик яки физик затлар эшчәнлегенә барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, зур габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны 50 кв. метрдан артык мәйданда һәм 30 куб. м дан артык калдыклар урнаштыру объектлары

дәүләт реестрына кертелмәгән объектларда үз белдеге белән (санкцияләнмәгән) ыргыту (урнаштыру) яисә рөхсәтсез ташлау ;

стационар булмаган сәүдә объекты - ул вакытлыча төзелгән корылма яисә вакытлыча конструкция, инженерлык-техник тәэмин итү чөлтөрлөрөнә технологик тоташуның булуына яисә булмавына карамастан, жир кишөрлеге белән нык бәйләнмәгән, шул исәптән күчмә корылмадан гыйбарәт сәүдә объекты;

яшелләндерү-территорияне төзөкләндерү һәм ландшафтлы оештыру элементы, ул үсемлекләр компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә, шулай ук инженер эзерләүнең төрле төрләрә буенча (вертикаль планлаштыру, террасалау, агач ябалдашларын кисү һ. б.) эшләр башкаруга, яшелләндерелгән территорияләрне төзөкләндерүгә, агачларны турыдан-туры, шул исәптән зур агачларны, куакларны утыртуга, үләнле газоннар, чәчәкләр, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыруга, махсус бакчалар төзүгә һ. б. бәйле комплекслы процесс;

гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми кулланылыштагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чикләүле кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр-предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр, торак кварталларның яшелләндерелгән территорияләре; махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

аеруча саклана торган табигый территорияләр - жирләр, су өслеге һәм һава кичлекләре, алар өстендә аеруча саклаулы табигать комплекслары, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмиятенә ия булган, алар жирле үзидәрә органнары карары белән тулысынча яисә өлешчә хужалык кулланылышынан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән участоклар;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм пассажирларының жәмәгать транспорты көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган мәйданчык;

пыяладан ясалган фасад-фасадның бөтен яссылыгын яисә аның шактый өлешен биләп торучы тоташ пыяладан эшләнгән фасад;

яктыртуның ачык ысулы -яктылык чыганагының аны тарату өчен каршылыклары булмаган мөһгүлүмәти конструкцияне яктырту ысулы;

жирлекнең панорамасы-ачык пространстводан (яр бие, мәйдан, су объектлары акваториясе, төрле һәм күзәтү мәйданчыклары) кабул ителә торган, жирлекнең характеристикаларын һәм силуэтын ачучы жирлек территориясе фрагменты;

бина фасадларының колористик чишелеше паспорты (фасадларның төсләр чишелеше) - килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган, жирлек территориясендә урнашкан аерым бина фасадының бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә карата таләпләрне билгели торган документ;

жирлек урамнарының перспективасы-алгы фронт формалаштыручы жирлек мохите фрагментын һәм барлыкка килгән композицион, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган урамнар силуэтын визуаль кабул итү;

жәяүлеләр зоналары - халыкның жәяү йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында хәрәкәт итә торган, билгеле бер характеристикаларга ия булган транзит хәрәкәте максатларында, жир өсте һәм тиз йөрешле транспорт тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының югары концентрациясе, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренә, рекреацияләрнең һ.б. территорияләре, жәяүлеләр агымының зур суммар тыгызлыгы. Жәяүлеләр зоналары эспланадларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының жәяүлеләр өлешләрәндә формалашырга мөмкин;

йорт яны территориясе-күп фатирлы йорт урнашкан жир участогы, яшеллөндерү һәм төзеклөндерү элементлары булган, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзеклөндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән жир кишәрлегендә урнашкан объектлар;

якын-тирә территория-мондый жир кишәрлеге барлыкка килгән һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзеклөндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта, бина, төзелмә, корылма, жир кишәрлеге янәшәсендәге гомуми файдаланудагы территория;

продуктив хайваннар һәм кош-кортлар-бу сөт, йон, йомырка һәм башка продуктлар алу өчен күп тапкырлар яисә даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорт) - төзеклөндерү элементының тышкы күренешен һәм төгәл урнашу урынын, шулай ук тышкы мәгълүмат чараларын, һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка мәгълүматларны үз эченә алган Башкарма комитет карары белән расланган билгеләнгән формадагы документ;

территорияләрне санитар чистарту-билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

ут тартмасы- анда конструкция бердәм күләмдә яки эчке яктырткычлы берничә күләмле элементтан гыйбарәт тышкы мәгълүмат чарасын ясау ысулы;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен файдаланыла торган хайваннар, терлекләр, кыйммәтле мехлы жәнлекләр, йорт куяннары, умарта кортлары һ. б.;

махсушлаштырылган оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә жирлек территориясен төзеклөндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукий формадагы юридик затлар;

территорияләрне карап тоту-биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, киртәләренең, төзелеш майданчыкларының, яшел утыртмаларның, жир асты инженерлык коммуникацияләренең һәм аларның конструктив элементларының, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларының фасадларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйле чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны карап тоту-юл, юл корылмаларының, юлларны комплексы төзеклөндерү элементларының транспорт-эксплуатацион торышына ярдәм итүче эшләр комплексы;

тышкы мәгълүматны (эһмә тактаны) урнаштыру чарасы - оешманың урнашу урынында һәм (яки) тормышка ашыру урынында билгеләнә торган һәм (яки) турыдан-туры товарны сату урынында, биналарны, корылмаларны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү, шул исәптән "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль закон нигезендә күрсәтелүе мәжбүри булган мәгълүматны кулланучыларга житкерү өчен капитал булмаган мәгълүмат, нәкъ менә оешманың фирма атамасы (исеме), аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы, шулай ук законлы урнаштыру мәжбүрилеге яки эшлекле әйләнеш аркасында урнашкан һәм реклама белән бәйле максатларны күздә тотмый торган мәгълүмат. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре охшаш;

суперграфика - фасадларның архитектур-сәнгати бизәлешен көчәйтә торган алымнарның берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика);

тактиль катлам - өслек катламы фактурасын сизелерлек үзгәртү белән каплау;

махсус жирлек әһәмиятәндәге территорияләр - жирлек территориясенәң әлегә Кагыйдәләрдә урнашкан төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклап калу максатларында урнаштыруға рәхсәт ителә торган һәм рәхсәт ителми торган тышкы мәғлүмәт урнаштыру типлары һәм төрләре билгеләнә торган, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр билгеләнә торган махсус статус һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган өлешләре;

территорияләргә жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны махсус билгеләнгән урыннарға жыю, чыгару белән бәйлә эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауға юнәлтелгән башка чаралар;

урамнар һәм жирлек юллары - аларда жирлек тирәлегә эстетикасына югары таләпләр куелган гомуми кулланылыштагы территорияләр;

вәкаләтле орган- үз компетенциясе кысаларында жирлек территориясен төзекләндерүне, координацияләүне һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы авыл жирлегә Башкарма комитеты;

фасад-бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды);

фон конструкцияләре- анда хәрәфләр, билгеләмәләр һәм декоратив элементлар фон өсләгендә урнашкан тышкы мәғлүмәт чараларын эшләү ысулы;

фриз- фасадның яки козырекның горизонталь полоса рәвешендәге декоратив бизәү элементы;

фронтон - бинаның фасадының соңгы кат тәрәзәләренәң югарыгы билгеләреннән яисә чыгып торучы элементлардан фасадның өске ноктасына кадәр үлчәнгән түбәдән югарырак күтәрелүче йомгаклау өлеше;

төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планировка, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле жиһазлар һәм бизәү элементлары, шул исәптән биналарның, төзелеш, корылмаларның фасадларының, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар булмаган төзелеш һәм корылмалар, мәғлүмәт щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткешләр.

3. Жирлек территорияләрен төзекләндерү, карап тоту һәм жыештыру буенча гомуми таләпләр

6. Жирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торақ йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм жыештырылырга тиеш.

7. Гомуми файдаланудагы территорияләргә, шул исәптән урамнар, юллар, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буе, скверлар, пляжлар һәм башка объектлар биләгән жир кишәрлекләргә, карап тотуны һәм жыюны оештыруны вәкаләтле орган үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

8. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, милек хокукында, мәжбүри хокукта булган жир кишәрлегә территориясен карап тотуны һәм жыюны гамәлгә ашыралар (алга таба - жир кишәрлекләренәң хокук ияләре), янәшәдәге территорияне, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлегә Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналарны, корылмаларны, мөстәкыйль рәвештә яисә махсуслаштырылган оешмаларны үз ачкалары исәбеннән жәлеп итү юлы белән тоталар һәм жыештыралар.

Әгәр дә бина, корылма милек хокукында булса, яки берничә затның мәжбүри хокукында булса, жыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яисә күчәмсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.

Жир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки башка биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләмәсендәге жир кишәрлегенең фактта урнашкан чиге буенча, шулай ук аның янәшәсендәге территория жыештырылырга тиеш.

Әгәр дә бина, корылма милек хокукында яисә берничә зат мәжбүри хокукта булса, фасадны карап торы якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукында яки күчәмсез милек объектына башка хокукта пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

9. Авыл жирлеге территориясендә үз эшчәнлекләрен алып баручы юридик затлар, хосусый эшмәкәрләр, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык итүче субъектлар каты ТБО, КГМ жыю, саклау һәм чыгаруга килешүләр төзәргә һәм калдыкларны утильләштерү һәм зарарсызландыручы махсус предприятиеләр белән шартнамәчел мөнәсәбәтләре булган чүп чыгару оешмалары белән күрсәтелгән хезмәтләр өчен вакытында түләргә тиешләр

Территорияне, шул исәптән беркетелгән, янәшәдәге территорияне жыештыруга һәм калдыкларны һәм карны чыгаруга башкаручылар белән килешүләр төзегән җаваплы затлар контрольне тәэмин итәргә һәм башкарылган эшнең вакытында һәм сыйфатын башкаручылардан таләп итәргә тиеш.

Авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси йорт хужалары, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык субъектлары бурычлы:

- төзекләндерү өчен янәшәдәге чүп-чар территориясен, каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнерлар, контейнер майданчыклары, ә канализацияләnmәгән биналарда, биналарда һәм корылмаларда сыек калдыклар өчен жыентыклар (ишү) урнаштырырга;

- контейнерларга, контейнер майданчыкларына ирекле керү юлын тәэмин итү;

- чүп савытларын, контейнерларны төзек хәлдә тотуны тәэмин итәргә, авыл территорияләрен пычратырга;

- чүп савытларын, контейнерларны, контейнер майданчыкларын, сыек калдыклар өчен жыентыкларны вакытында, ким дигәндә бер тапкыр чистарту һәм дезинфекцияләү;

- житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигын үтәүне контрольдә тотуны тәэмин итү;

- чүп савытларын, контейнерларны, контейнер майданчыкларын вакытында буяу һәм юу.

ТБО, КГМ жыю, саклау һәм чыгару килешүе, эшчәнлекне башкарган урында сакларга һәм кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тотучы һәм юридик зат яки шәхси эшмәкәр урнашкан Идарәче компания, УК, ТСЖ,язмача таләп буенча беренче таләп буенча күрсәтергә тиеш..

10. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту һәм жыештыру муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы белән гамәлгә ашырыла: торак милекчеләре ширкәте яисә торак кооперативы яисә башка махсуслаштырылган

кулланучылар кооперативы, күпфатирлы йортта гомуми мөлкәтне тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы идарәче оешма, затлар тарафыннан, - әлеге йорттагы урыннар милекчеләре күпфатирлы йорт белән турыдан-туры идарә иткәндә (алга таба-идарәче оешмалар).

12. Шәхси торак йортлар территорияләрен карап тоту һәм җыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан башкарыла.

13. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тотуны башкаралар:

1) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә-җир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-вәкаләтле орган яки муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә - әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

5) җир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләренең саклау зоналарында - күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары;

6) җир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән очракта) - әлеге коммуникацияләренең хужалары.

14. Кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын җыештыру һәм чистарту, урам һәм юллардан грунт һәм өслек суларын бүлеп бирү өчен билгеләнгән, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

15. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.

Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышын аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсус оешмалар тәэмин итә.

16. Төзекләндерү эшләрен башкаруның вақыты эшләрнең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

17. Жирлек территориясен карап тоту һәм чистарту чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән җир кишәрлеге чикләре (җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, милектәге җир кишәрлегенең факттагы чиге буенча) һәм биналарның һәм корылмаларның, биналарның милекчеләренең әлеге Кагыйдәләрнең IV бүлегендә тирә-юньне төзекләндерүдә катнашу тәртибе нигезендә билгеләнә.

Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрен карап тоту һәм җыештыру буенча эшләрнең үтөлешен контрольдә тотат.

III. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тышкы күренешенә, фасадларның һәм коймаларның, юлларның, индивидуаль торак йортларның, яңгыр канализациясе челтәрләренең, күзәтү һәм яңгыр сулары коеларының, су бүлеп чыгару корылмаларының, техник элемент чараларының, тышкы яктырту объектларының, кече архитектура рәвешләренең, стационар булмаган объектларның, төзелеш эшләрен җитештерү урыннарының, күмү урыннарының

тышкы күренешенә, автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына карата таләпләр. Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

18. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләре яисә башка хокук ияләре үзләре яки махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән жәлеп итү юлы белән тоталар.

19. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен төзекләндерү үз эченә ала:

1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

2) жир кишәрлеген жәештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;

3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегә нәтижәсендә барлыкка килә торган житештерү һәм кулланыу калдыкларын жыю һәм чыгару;

4) жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау, милектәге, биләгән яки файдаланудагы жир кишәрлекләрендә Сосновский борщевигын юк итү;

5) керү төеннәре козырекларын кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистарту, кәрнизләрдән, балконнардан һәм лоджиядән боз сөңгеләрен, ботакларны зыяннан саклауны тәмин итеп, боз сөңгеләрен һәм боз сөңгеләрен бетерү;

6) керү төеннәренә түбәләрен һәм козырекларын кардан, боздан, боз сөңгеләреннән, шулай ук кар түбәләреннән вакытында чистарту, аларның барлыкка килүе, кышкы вакытта биналарның хужалары (арендаторлары) һәм торақ фонды белән идарә итүче идарәче оешмалар тарафыннан жыелуы;

7) тышкы суүткәргеч белән кардан түбәне чистарту, 30 см калыныктагы кар катламы барлыкка килүгә юл куймыйча, ә эрегәндә кар азрак калыныкта агызылырга тиеш;

8) биналарның түбәләрен кар, боз һәм жәяүлеләр зоналарына чыккан боз сөңгеләреннән, билгеләнгән нормалар нигезендә куркыныч участокларны алдан койма белән әйләндереп алганда чистарту;

9) барлык төр түбәләрдә, шул исәптән балконнарда һәм керү төеннәрендә кар абзарлары барлыкка килмәү;

10) керү төеннәре биналарның һәм козырекларны, тәрәзә тишекләрен кардан, боз һәм боз сөңгеләреннән чистарту, аларны урам ягына караган түбә өслегеннән тротуарларга ташлау, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына. Түбәнең калган нурларыннан кар ташлау, шулай ук яссы түбәләр ишегалды территорияләренә чыгарылырга тиеш. Кар яуганчы кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итүче куркынычсызлык чаралары үткәргә кирәк. Түбәдән төшерелгән кар, боз һәм боз сөңгеләре гомуми файдаланудагы юлларга жыелган һәм юлның учакта урнашкан, шул ук вакытта кар чыгару белән бергә юлның машина йөрү өлешен жәештыручы зат белән төзелгән шартнамә нигезендә чыгарыла;

11) агачларны, куакларны, урам электр яктырту һава линияләрен, сузык билгеләрен, реклама конструкцияләрен, светофор объектларын, юл билгеләрен, элемтә линияләрен, түбәдән кар ташлаганда билге һәм керү төеннәре козырекларын тулысынча саклауны тәмин итүче чаралар күрү.

Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

20. Биналар, корылмаларның фасадлары төзелеш, декоратив бизәлеш һәм инженерлык элементларының төзелеш өлешендә сизелерлек зарарланулар булырга тиеш түгел һәм тиешле эстетик халәттә булырга тиеш. Бинаның фасадына зыян килү фасадының гомуми мәйданының 1% артык булырга тиеш түгел.

21. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

21.1. конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырек, балкон һәм лоджий, карниз, Өйалды баскычы һәм аерым баскычларны, төшү урыннары һәм баскычлар коймаларын, витрина, декоратив детальләрен һәм башка конструктив элементларны үз вакытында төзекләндереп, ясап тору һәм аларны буяу;

21.2. су агу торбалары, су торбаларының һәм юынтык су агу торбаларының булуын һәм аларның төзек хәлдә булуын тәмин итү;

21.3 жөйләрне, ярыкларны һәм чокырларны ябыштыру, герметизацияләү;

21.4. керү төркемнәрен, отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

21.5. фасадларны, шул исәптән фасадларны, аларның торышы һәм куллану шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдыру;

21.6. вакытында тәрәзәләр һәм витрина, элмә такталар һәм күрсәткечләрен юю;

21.7. язудан, рәсемнәрдән, игъланнардан, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

22. Биналар, корылмалар, ялгап -төзелгән торақ булмаган биналар милекчеләре, башка хокукка ия булучылар һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар:

22.1. кирәк булган саен, эмма елына бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистарту һәм юдыру,

22.2. кирәк булганда, елга ике тапкыр, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы), тәрәзәләрен, балконнар ишекләрен һәм лоджийларны, керү ишекләрен химик чаралар белән чистарталар һәм юалар;

22.3. фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5-6 ел аралыгында агымдагы ремонт уздыралар, шул исәптән фасадны буяу эшләре алып баралар;

22.4. фасадның аерым элементларын (цоколь, өйалды баскычы, баскыч, приямка, керү ишекләре, капкалар, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджия, су торбалары, тәрәзә асты су агу урыннары, линия ачышлары һәм башка конструктив элементларны) ремонтлыйлар;

22.5. фасад конструкцияләре жимерелү куркынычы янаган очракта (коймалар, сеткалар урнаштыру, жимерелә торган элемент өлешен демонтажлау һ. б.) саклау-кисәтү чаралары башкаралар;

22.6. мондый элмә такта кулланылмаган очракта (арендатор (субарендатор) киткән һ.б. очрактар) тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасын (элмә тактаны) сүтәләр.

23. Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:

23.1. бина һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян килү (пычрану): су агып керү, буяу кубу, ярыклар булу, купкан штукатурка, тышлау, кирпеч өеменә зыян килү, тимер-бетон конструкцияләренң саклагыч катламы кубу һ. б.;

23.2. панееляра бәйләнешләренң герметизациясе бозылу;

23.3. штукатурка, тышлау, фасадларның цоколь өлеше, биналарның һәм корылмаларның буяу катламы, шул исәптән тәрәзә, керү приямкаларының конструкцияләре төзек булмау (кубу, пычрану) ;

23.4. бина һәм корылмаларның: балкон, лоджий, эркер, тамбур, карниз, козырек һ. б. фасад элементлары зарарлану (пычрану);

23.5. балконнар, лоджий, парапетлар коймалары жимерелү (булмау, пычрату) һ. б.;

23.6. бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә, гамәлгә кую такталарыннан, режим такталарыннан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүмат урнаштыру чаралары корылмаларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

23.7. фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзәнең эчке ягында) афишаларны, игъланнар, плакатлар һәм башка мәғлүмати-басма продукцияне алга таба файдалану максатларында, ишекләрдә (шул исәптән ишек һәм ишек өслегенең эчке ягынан), шул исәптән капитал булмаган биналар һәм корылмаларда элү һәм ябыштыру;

23.8. бу биналарның, корылмаларның милекчеләренең, күпфатирлы йорттагы биналарның милекчеләренең ризалыгынан башка фасадларның архитектур, төс ягынан чишелешен, биналарның һәм корылмаларның декоратив-сәнгати бизәлешен үзгәртү.

24. Ярый:

24.1. подъездларга кәргәндә мәғлүмати стендлар урнаштыру;

24.2. проект карары нигезендә биналар түбәсендә эфир телевидениесен коллектив кабул итү системаларының антенналарын һәм кабельләрен урнаштыру.

Күрсәткечләр

25. Биналарның, корылмаларның фасадлары урам исемнәре һәм номерлары күрсәтелгән күрсәткечләр белән жиһазландырылырга тиеш. Күрсәткечләр турындагы мәғлүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш.

26. Күрсәткечне чисталыкта һәм төзек хәлдә тотарга кирәк.

Керү төркемнәре (узеллар)

27. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту жиһазлары, элмә (козырек), өслекләрнең бәйләнеше элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен жайланмалар (пандуслар, перила һ. б.), чүп-чар өчен чүп савытлары белән жиһазландырырга кирәк.

Пандус горизонталь кәнаулардан башка кытыршы текстуралы таймый торган материалдан башкарылырга тиеш. Пандусларның койма конструкцияләре булмаганда, биекlege 75 мм дан да ким булмаган бортик һәм поручни күздә тотыла. Бордюр пандусыннан тайпылу 1: 12 кабул ителә.

Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 м дан артык булганда кимендә һәр 9 м дан соң 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь мәйданчыклары киңәш ителә. Төшү тәмамланганнан соң, горизонталь мәйданчыкларда дренаж жайланмаларын проектларга кирәк. Юлның горизонталь участкаларын пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып торган итеп башкарырга кирәк.

Баскычлар яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм биеклектә стенадан 40 мм ераклыгында түгәрәк яки турыпочмаклы тотка карала. Баскычлар киңlege 2,5 м һәм аннан да күбрәк булганда тотка белән бүлү карала. Тоткаларның озынлыгы һәр яктан пандус яки баскычның озынлыгынан кимендә 0,3 метрга күбрәк билгеләнә. Тотканың конструкциясе кул металлга тимәслек итеп эшләнәргә тиеш.

28. Керү төркемнәрен проектлаганда, эксплуатацияләгәндә, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә рәхсәт ителми:

28.1. гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадларда жир дәрәжәсеннән 1,2 м биеклектә урнашкан биналарга, подвалга һәм цоколь катына керү юлларын урнаштыру;

28.2. жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонналар, стояклар һ. б.) урнаштыру;

28.3. бинаның бөтен фасады комплекслы чишелешен исәпкә алып проект документларын эшкәртмичә ике һәм аннан да күбрәк керү урыны урнаштыру (гамәлдәгеләрен исәпкә алып);

28.4 урам-юл челтәренең тротуарлар зонасында яқын-тирә тротуарларга тротуарның минималь норматив киңлеге белән жиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, крыльцо, яшелләндерү) керү төркеме элементлары урнаштыру;

28.5. күпфатирлы йортта биналарның милекчеләренең ризалыгын алмыйча, керү төркемен урнаштыру;

28.6. торак урыны милекчәсе ризалыгыннан башка керү төркеме урнаштыру өчен балконнан файдалану;

28.7. вәкаләтле орган белән килешмичә, күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен үз белдеге белән урнаштыру.

Түбәләр

29. Биналар, корылмалар түбәләре, су бирү системасы элементлары, төтен чыга торган урыннар һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

30. Кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләрне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып торы оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зоналарына чыга торган яклардагы түбәләрне кардан чистарту участкаларны коймалап алу һәм барлык саклык чараларын күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәсеннән кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш. Түбәдән жәяүлеләр юлларына, жәмәгать транспортын көтү тукталышына, машиналар йөри торган өлешенә ташланган кар һәм боз кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

31. Кар һәм боз ташлаганда, боз сөңгеләрен ваткан вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда, агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренең, яктырту һәм элементә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл күрсәткечләренең, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

32. Биналарның, корылмаларның түбәләреннән ага торган су жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына турыдан-туры элгә алмый торган су үткәргече булырга тиеш. Улаклар, воронкалар, су агып төшү урыннары тоташ һәм жыелган су күләмен үткәргүгә исәпләнгән булырга тиеш. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыга торган су агып төшү урыннары жәяүлеләр сукмакларыннан читкә чыгарга тиеш.

33. Рөхсәт ителми:

33.1. биналар, корылмалар түбәсенә түбәне эксплуатацияләү өчен билгеләнгән (көрәкләр, скрепкалар, ломнар) төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар кую;

33.2. биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны воронкаларга, су торбаларына ыргытырга.

Жир кишәрлекләрен карап тоту

34. Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

34.1. көн саен чүп-чардан, яфрактардан, кардан һәм боздан (боз катламыннан) жыештыру;

- 34.2. юлларны, күперләрне, урамнарны, тротуарларны, жәяүлеләр йөри торган юлларны бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;
- 34.3. кар көрәү һәм себерү;
- 34.4. кар һәм бозны чыгару (барлыкка килгән кар-боз);
- 34.5. контейнер майданчыкларын, калдыкларның барлык төрләре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскәмияләр, кече архитектура формалары һәм башкалар урнаштыру һәм чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;
- 34.6. чүп кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;
- 34.7. яңгыр һәм кар суларын агызу;
- 34.8. каты көнкүреш, зур габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;
- 34.9. тузанны киметү һәм һаваны дымландыру өчен территориягә су сибү;
- 34.10. яшел үсентеләрнең сакланышын тәэмин итү һәм аларны карау;
- 34.11. коммуналь билгеләнештәге объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперләр, жәяүлеләр кичүе, реставрация, археологик һәм башка жир эшләре алып барылганнан соң, төзекләндерүнең бозылган элементларын яңадан торгызу;
- 34.12. гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә күзәтү һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;
- 34.13. жир кишәрлекләрен киртәләү, шул исәптән жиңмерелгән (сүтелгән) биналарны, корылмаларны урнаштыру һәм карап тоту, территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсәтсез урыннарда чүп-чар ташлау мөмкинлеген бирми торган корылмалар, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү.

Юлларны карап тоту

35. Юлларны карап тотуны вәкаләтле орган яисә муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешмалар башкара.
36. Юл территорияләрен карап тоту үз эченә ала:
- 1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;
 - 2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны һәм юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;
 - 3) юл катламнарын юу һәм су сибү;
 - 4) газоннар һәм яшел үсентеләрне карау;
 - 5) жәмәгать транспортының тышкы яктырту баганаларын һәм контакт челтәрен ремонтлау;
 - 6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;
 - 7) ясалма юл корылмалары составына керүче күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;
 - 8) коймалар, киртәләр, турникетлар, кече архитектура формалары урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу;
 - 9) ачык люкларны, юл катламына зыян килүне һәм коймалар урнаштыру максатыннан юл һәм юл йөрешенең торышын ачыклау өчен көндәлек мониторинг.
37. Юл катламнарын саклау максатларында рөхсәт ителми:
- 37.1. сөйрәп йөк ташу;
- 37.2. йөк төяү-бушату эшләре вакытында рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпич, башка авыр предметларны төшереп калдыру һәм өеп кую;

37.3. төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда ташлау һәм (яки) өеп кую

37.4. Макыл авыл жирлеге милкендәге жирләрдә транспорт чараларын юу;

37.5. чылбыр механизмы булган машиналарны каты каплам белән капланган юлларда йөрү;

37.6. үз йөреше белән зур, авыр үзйөрешле машиналар һәм машиналар йөрү өлешенә чагыштырма авырлык билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артып китә;

37.7. жир, чүп-чар, күпчелек төзелеш материаллары, жиңел контейнерлар, яфраклар, тарпа яки территорияләргә пычратмый торган башка материаллар ташу;

37.8. кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыкларын юллар йөрү өлешенә һәм алар янындагы территориягә ташлау;

37.9. пычрак, чүп-чар юлларда, тротуарларда, газоннарда һәм яшел майданнарда;

38. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

38.1. жәяүлеләр өчен тимер юл коймалары һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамлангандан соң, төзекләндерү айлыгы үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылган һәм грунтланган булырга тиеш;

38.2. барлык юл тамгасы расланган паспортлар (схемалар) нигезендә, заказчы тарафыннан билгеләнгән чират буенча һәм тәртиптә юл тамгасын төшерү өчен үтәләргә тиеш;

38.3. юл тамгасы таләп ителә торган төс һәм ут-техник характеристикалар, эләктерү коэффициенты, эксплуатациянең бөтен чоры дәвамында майдан буенча сакланыш белән тәмин ителәргә тиеш;

38.4. юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

38.5. юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгына китергән сәбәпләргә бетергәннән соң бер тәүлек эчендә алына;

38.6. визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләрен күрсәткечләр, жирлекнең планлаштыру-структур элементларын күрсәткечләр юлларда һәм транспорт чышелешләрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.

Шәхси торак йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү

39. Өгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, индивидуаль торак йортларның милекчеләре һәм (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортларның хужалары):

39.1. торак йортларның алгы якларын, коймаларның (киртәләреннең), шулай ук йорт салу чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәмин итәләр, аларны вакытында төзекләндереп, буяп торалар;

39.2. торак йортта урам исемн һәм йорт номерын күрсәтүчеләр төзек хәлдә тоталар;

39.3. тәүлекнең караңгы вакытында яктырту фонарьларын (булганда) кабызалар

39.4. йорт яны территориясен, шулай ук төзелгән килешү нигезендә якин-тирә территорияләргә тәртиптә тоталар һәм тиешле санитар торышны тәмин итәләр;

39.5. йорт салу чикләрендә яшел үсентеләргә тәртиптә тоталар, куаклар һәм агачларны санитар кисәләр, газүткөргечләрнең сак зонасында, кабель һәм һава

электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләрендә агачлар утыртуга юл куймыйлар;

39.6. канауларны һәм торбаларны су агу өчен чистарталар, язгы чорда ташу суларының агуын тәэмин итәләр;

39.7. бирелгән жир участогы чикләрендә үзәкләштерелгән канализация булмаса, санитар нормалар нигезендә чокыр, бәдрәф ясыйлар, чистартып һәм дезинфекция ясап торалар;

39.8. каты һәм зур габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштыралар;

39.9. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы һәм башка калдыкларны вакытында жыюны һәм чыгаруны тәэмин итәләр.

39.10. якин-тирә территориядән чистартылган карны транспорт, инженерлык коммуникацияләренә һәм аларда корылмаларга керү, жәяүлеләрнең узуы һәм яшел үсентеләрнең сакланышы тәэмин итәрлек итеп туплыйлар.

40. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

40.1. йорт коймаларын шәхси торак чикләреннән ерак урнаштыру;

40.2. йорт биләмәләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

40.3. күмер, савытлар, утын, зур габарит калдыклары, төзелеш материалларын йорт биләмәләреннән читтә өргә;

40.4. Макыл авыл жирлеге милкендәге жирләрдә транспорт чараларын йорт хужасы территориясә янында юарга;

40.5. йорт биләмәләреннән читтә ишегалды корылмалары төзү, ташландык чокырлар төзү;

40.6. әлеге территориянең урамнарында махсус транспорт һәм урып-жыю техникасының үтемлелеген кыенлаштыра торган коймалар урнаштыру;

40.7. территорияне төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга;

40.8. сүтелгән (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт биләмәләреннән читтә сакларга;

40.9. якин-тирә территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

4.10. сыек калдыкларны, пычрак суларны агызу өчен жайланмалар урнаштыру, житештерү калдыкларын машиналар йөрү өлешенә чыгару.

40.11. чүп-чар, кар, боз чүплекләре оештыру.

40.12. каты көнкүреш калдыкларын жыю майданчыкларында киселгән агачлар, куаклар, үлән жыярга.

Яңгыр канализациясә, күзәтү һәм яңгыр коелары, су үткәргеч Корылмалар челтәрләрен карап тоту.

41. Хужалык һәм башка корылмалар төзү гамәлгә ашырылган очракта, участок хужасы тарафыннан якындагы территориядә төзелеш материалларын вакытлыча складлау (6 айга кадәр) рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспорт хәрәкәте тәэмин ителергә тиеш.

Яңгыр канализациясә челтәрләрен, күзәтү һәм яңгыр коеларын, су чыгару корылмаларын карап тору

42. Күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итү коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итүче төзек хәлдә булырга тиеш.

43. Күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итү коеларын, камераларын һәм башка урыннарны карап торуны, чистартуны һәм төзек техник хәлдә булуын гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре белән туры китереп аларның хужалары тәэмин итә.

44. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

Хужалыксыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә сакланырга тиеш.

45. Яңгыр сулары канализациясе коллекторларының сакланышы максатыннан, сак зонасы коллектор күчәреннән һәр якка 2 метрда урнаштырыла;

46. Тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килешмичә яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә гамәлдәге законда билгеләнгән очрақларда рөхсәт ителми:

46.1. жир эшләре алып бару;

46.2. яңгыр сулары канализациясе челтәрләренә зыян китерү, су кабул итү люкларын шартлату яки жимерү;

46.3. сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмалары төзү, урнаштыру;

46.4. сәнәгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташлау.

47. су үткөрү, канализация, яңгыр сулары жайланмалары, системалар, челтәрләренә һәм корылмаларның төзек булмауы аркасында урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, бозлавыклар хасил булу, шулай ук газоннарда, тротуарларда, урамнарда һәм ишегалды территорияләренә су агызу рөхсәт ителми.

48. Авыл жирлегә территориясендә су ага торган коеларны һәм парга әйләндерү майданчыкларын урнаштыру рөхсәт ителми.

49. Яңгыр кабул итә торган коеларның рәшәткәләре даими чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткөрү сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коеларны чүпләү рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясенә күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итә торган коеларны профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да ким булмаган рәвештә башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычраткыч матдәләренә барлык төрләре кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

50. Карау коеларының люклары машиналар йөрү өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар каплатып бер дәрәжәдә үтәләргә тиеш.

Машиналар йөрү өлешендә, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән тоташу урыны 2 см дан артмаска тиеш, яңгыр суларын кабул итү коелары- 3 см дан да артмаска тиеш.

51. Капкачлар яки рәшәткәләр жимерелгән яки юк булган коммуникацион коелар кимчеләкләр табылганнан соң кичекмәстән челтәрдән файдаланучы оешма тарафыннан алдан кисәтүче билгеләр белән билгеләнергә һәм билгеләнгән вакытка алыштырылырга тиеш.

52. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр вакытында канализация агымнары якындагы кое - канализация челтәренә, су һәм жылылык челтәрләреннән су яңгыр канализациясенә агызыла (булган очракта). Суны юлга чыгару тыела.

Су агу нәтижеләрен бетерү зыян күргән инженер челтәрләренә хужалары хисабына да башкарыла.

53. Яңгыр сулары канализациясе челтәрләренә техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәләргә вакытында ябу) алардан файдаланучы оешмалар тарафыннан тәэмин ителә.

Техник элементлар чараларын карап тоту

54. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабель элементлар, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый челтәрләргә урнаштыру жир асты юлы белән башкарыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).

55. Биналарга тышкы коммуникацияларне башка ысул белән (һава, жир өсте) үткөрү, эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән, аларны жир астында урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

56. Асылмалы элементә линияләрен һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында файдаланырга ярамай:

56.1. автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

56.2. фасадлар, түбәләр, бина стеналары (төтен чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио күмәк кабул итү системасы антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

57. Рөхсәт ителми:

57.1. элементә кабелен сузганда һава юлы белән бер бинадан икенчесенә кадәр юллар кисешү;

57.2. бүлгеч муфт шкафыннан тыш кабель запасларын урнаштыру.

58. Милекчеләр (хужалары) техник элементә чараларын (кабельләр, кабельләрен беркетү элементлары, бүлү һәм муфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник җайланмаларны (кимчелекләр булдырмау һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу булмау, коррозия һәм/яки механик җәрәхәтләрен, чыбыклар һәм/яки аларны яктырту баганаларын һәм электр тапшыру линияләрен) тиешле халәттә карап тоталар.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

59. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән жыю, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.

60. Урамнар, юллар, җәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук урам исемнәре һәм йортлар номерлары, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, тышкы мәгълүмат чаралары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

61. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре милек формасына карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектура-сәнгать яктыртылуы һәм эшчәнлеген проектлар буенча тәэмин итәргә тиеш.

62. Төп майданнарда һәм урамнарда яктыртучы яктырткычларның саны 3% тан артмаска тиеш.

63. Сафтан чыккан газразрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарыларга тиеш.

Өлеге төр лампаларны жирлек чүплекләренә, чүп-чар эшкәртү заводларына чыгарырга ярамай.

64. Металл баганалар, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга тиеш, крен, коррозия булырга тиеш түгел һәм милекчеләр (хужалары, кулланучылар) тарафыннан кирәк булганда, кимендә өч елга бер тапкыр буялырга тиеш, һәм төзек хәлдә сакланырга тиеш.

65. Урам һәм йорт яны яктыртуларын тышкы яктырту бердәм системасына тоташтырган карап тотуны һәм ремонтлауны вәкаләтле орган яки муниципаль ихтияжларны тәэмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешма гамәлгә ашыра.

Торак йортларның кереш бүлү жайланмаларына тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

66. Тышкы яктырту баганалары, жәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә челтәре баганалары, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм жиһазлар элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

67. Тышкы яктырту баганаларын алыштырганда, жәмәгать транспортының элемтә челтәре баганасы күрсәтелгән конструкцияләр сүтелергә һәм челтәр хужалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылган булырга тиеш.

Ауган тышкы яктырту баганалары тышкы яктырту баганалары хужасы тарафыннан чыгарыла, калган территорияләрдә - мондый ихтыяж булган (демонтаж) вакыттан тәүлек дэвамьнда.

68. Жәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә челтәре баганаларында һәм таянычларында урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм имин торышын һәм канәгатьләнерлек тышкы күренешен милекче (хужасы) тээмин итә.

69. Үткәргечләр өзек булганда, терәкләр, изоляторлар зыян күргән очракта тышкы яктырту жайланмаларын файдалану рөхсәт ителми. Тышкы яктырту жайланмалары эшендә бозылулар булганда, электр үткәргечләре өзелгән очракта яки терәгенә зыян килү белән бәйле очраklar ачыклангач, кичекмәстән бетерелергә тиеш.

70. Тышкы яктырту жайланмалары челтәрләренә үткәргечләрне һәм кабельләрне үз белдеге белән тоташтыру һәм ялгау рөхсәт ителми.

71. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

71.1. урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, баганаларның һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп торалар, бозылган яки зыян күргән очракта вакытында ремонт ясыйлар;

71.2. билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм өзүне күзәтәләр;

71.3. тышкы яктыртуны рәсмиләштерү һәм урнаштыру, карап тоту, эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтиләр;

71.4. тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алмаштыралар.

72. Мачта тирәсен жыештыру һәм тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортының контакт челтәре һәм тышкы яктырту баганалары жыештыру тротуарларны жыештыру өчен жаваплы затлар тээмин итә.

Автоматик режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче трансформатор һәм бүлгеч подстанцияләргә якин-тирә территорияләрне жыештыруны әлеге объектлар булган территория хужалары тээмин итә.

Кече архитектура формаларын карап тоту

73. Кече архитектура формаларына декоратив-сәнгать бизәләше элементлары (скульптура, аерым торучы инсталляция, стрит-арт), аерым торучы күрсәткечләр (стеллалар), мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

74. Кече архитектура формаларын карап тоту гомуми файдалану территорияләрендә бирелгән жир участкалары чикләрендә жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла-муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән оешма белән килешү нигезендә вәкаләтле орган тээмин итә.

75. Кече архитектура формалары хужалары:

75.1. кече архитектура формаларын чиста һәм төзөк хәлдә тоталар;

75.2. язгы чорда кече архитектура формаларын план буенча карап тикшерәләр, аларны иске буядан, күгәрәкләрдән чистарталар, юдыралар, шулай ук ватылган элементларны алмаштыралар;

75.3. кышкы чорда кече архитектура формалары, шулай ук аларга якин килү юллары кар һәм боздан чистарталар;

75.4. тотып алынган тигез өслекле комлыкларны карап торалар, комлыкларда кимендә елга бер тапкыр комны алыштыралар;

75.5. балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял итү майданчыклары жиһазларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтәләр;

75.6. фонтаннар эшләгән чорда су өслеген чүп-чардан көндәлек чистарталар.

76. Рәхсәт ителми:

76.1. кече архитектура формаларын тиешенчә файдаланмау (өлкәннәргә балалар өчен булган уен майданчыкларында ял итәргә, спорт майданчыкларында киём киптерәргә һәм башкалар);

76.2. теләсә кайсы мөгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларында урнаштырырга һәм ябыштырырга;

76.3. кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын ватырга һәм бозырга;

76.4. фонтанда су коенырга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

77. Стационар булмаган объектларны урнаштыру муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә мондый объектларны урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

78. Жир участогын арендау килешүе срогы чыкканнан соң стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтажлана, ә жир участогы- бушатыла һәм беренчел халәتكә китерелә.

79. Стационар булмаган объектларның хужалары булган юридик һәм физик затлар:

79.1. аларны ремонтлау һәм буяуны башкаралар. Ремонт, проект документациясе белән билгеләнгән буенча тышкы төрән һәм төсләренә сакланышын исәпкә алып башкарылырга тиеш;

79.2. якин-тирә территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюр ташы, кече архитектура формалары (алар булганда) сакланышын күзәтәләр, әлегә Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләр нигезендә әлегә территорияне карап торалар;

79.3. стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштыралар, чүп савытларын көн дәвамында кирәк булганда чистарталар, эмма тәүлегенә бер тапкырдан да ким түгел, елга бер тапкырдан да ким булмаган чүп савытларын буйыйлар.

80. Рәхсәт ителми:

80.1. проектлар белән каралмаган корылмаларга янкорма, козыреклар һәм башка корылмалар төзү;

80.2. стационар булмаган объектларга якин сәүдә-суыткыч жиһазларын кую;

80.3. стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тара, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметлар куярга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен файдаланырга;

80.4. жиһазлар, калдыклар урнаштыру белән стационар булмаган объектлар арасында янгынга каршы өзеклекләр тудыру.

Төзелеш эшләрә житештерү урыннарын карап тоту

81. Төзелеш майданчыкларын һәм аның янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, төзү, төзекләндерү эшләрә тәмамланганнан соң, төзелеш һәм башка төр эшләрне торгызу төзүче жылкәсенә төшә.

Төзелеп бетмәгән төзелеш объектлары төзелеш челтәрләрә белән ябылган булырга тиеш.

82. Башлаганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару чорында да эшләрә кирәк:

82.1. авыл жирлегә Башкарма комитетының хокукый актлары таләпләрә нигезендә төзелеш майданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча типлаштырылган коймалар урнаштыру;

82.2. төзелеш майданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклығын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

82.3. төзелеш майданчыгын койманың техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп торырга, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга кирәк;

82.4. төзелеш майданчыгы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләрә таләпләрәнә жавап бирә торган төзелеш объектының мәгълүмат цитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

82.5. төзелеш майданы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

82.6. төзелеш майданчыгына керү юлларын, урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган итеп транспорт чараларының тәгәрмәчләрән чистарту яки юу пунктларын жиһазландырырга кирәк;

82.7. төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, зур габарит һәм төзелеш калдыклары жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

82.8. төзелеш майданчыгынан каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

82.9. төзелеш майданчыгы территориясенән чистартылган һәм тиешле тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарға карны чыгаруны тәэмин итәргә;

82.10. эшләр вакытында гамәлдәге жир асты инженер коммуникацияләрән, тышкы яктырту челтәрләрән, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

83. Төзелеш материаллары, жиһазлары, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшчеләрнең һәм хезмәткәрләрнең вакытлыча урнашу өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрән вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш майданнары чикләрәндә төзелеш оешмасы проекты нигезендә урнаштырыла.

84. Рәхсәт ителми:

84.1. гражданның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрән тыш, 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгәткә кадәр төзелеш, ремонт, йөк төяү-бушату һәм башка эшләрне оештыру һәм үткөрү;

84.2. жирлек Башкарма комитетының тиешле рәхсәтә (күрсәтмәләрә) булмаган юллар һәм тротуарларның йөрү өлешен тарайту яисә ябу;

84.3. чүп-чарны яндыру һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерү.

84.4. грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, жиңел тару, агачларны брезент белән капланмыйча яки юлларны пычратмыйча гына кискән, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрән (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырыена яки юл кырыена якин газ полосасын салу мөмкинлеген булдырмый торган чаралар күрмичә генә күчерү.

Жирлөү урыннарын тоту

85. Этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә бирелгән жирлөү урыннарын карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирлөү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

86. Жирлөү урыннарын санитар карап тотуны вәкаләтле орган яисә муниципаль ихтыяжларны тәәмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешма гамәлгә ашыра.

87. Жирлөү урыннарын карап тотуга таләпләр:

87.1. зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылырга тиеш;

87.2. зират территориясендә калдыклар һәм чүп савытлары өчен контейнерлар чистартылырга тиеш. Калдыклар жыелган саен кимендә 3 көнгә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

87.3. ауган һәм авария хәлендә агачлар булу рәхсәт ителми. Авария хәлендәге агачлар табылган вакыттан алып тәүлек дөвамында алып ташланырга тиеш;

87.4. үлгәннәрнең каберләре яки каралмаган каберләр пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм каберлекләр белән жиһазландырылырга тиеш.

88. Кышкы чорда күмү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

88.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган тигез кар катламы булу рәхсәт ителә;

88.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юллар һәм тротуарларны кар явуга ук эшкәртү башланырга тиеш;

88.3. беренче чиратта кар чыгару, бозны төшерү һәм кар-боз өемнәрен бетерү үзәк һәм керү юлларында зарур;

88.4. жирлөү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозлавыкка каршы кулланылган материалларны, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарға, куакларға өеп кую рәхсәт ителми.

89. Жәйге чорда жирлөү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

89.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасында узу һәм жирлөү урыннарында гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычрактан чистартылырга тиеш;

89.2. яшел үсентеләрне санитар кисү, чүп үләннәрен бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

90. Жирләнгән урынны, кабер өсләрендәге корылмаларны (крестлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карау, чәчәк һәм декоратив куаклар утырту, колумбарияне карау ирле-хатынлы, туганнары, яки мәрхүмнең законлы вәкиле булган башка зат тарафыннан санитар таләпләрне мәжбүри үтәү белән башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау машина кую урыннарын карап тоту

91. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау машина кую урыннары (алга таба - машина кую урыннары) гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә машина кую урыннарын урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлеге хужасы (алга таба - хужасы) тарафыннан башкарыла.

92. Хужалар:

92.1. машина кую урыннары территориясенең бөтен периметры буенча коймалар урнаштыралар, ул механик йогынтысына һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

92.2. машина кую урыннарының техник торышын, аларның чисталыгын күзәтәләр, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистарталар;
92.3. стоянкалар территорияләрендә материалларны, комплектлаштырылган транспортны, төрле конструкцияләргә саклауга юл куймыйлар;
92.4. стоянкалар территорияләргә нормалар һәм кагыйдә таләпләренә туры килә торган яктылыкны тигез бүлүгә тәмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазландыралар;
92.5. машина кую урыннары территорияләрендә автомобиль юу һәм ягулык-майлау материаллары ага торган автомобильләргә кую рәхсәт ителми;
92.6. машина кую урыннары территорияләргә санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләргә үтәп тоталар.
92.7. инвалидларның тукталышлар территориясенә тоткарлыксыз керә алуын тәмин итәләр һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен 10% тан да ким булмаган урын (эмма бер урыннан да ким булмаган) бүлеп бирәләр, анда башка транспорт чаралары туктап торышы. Инвалидлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995нче елның 24нче ноябрдәгә 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә бушлай махсус автотранспорт чараларын парковкага өчен урыннардан файдалана.

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

93. Авыл жирлегә территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәргү чорында башкарыла.

Бәйрәм (вакыйгалар) бизәлеше афиша, панно урнаштыру, декоратив элементлар һәм композицияләр урнаштыру, шулай ук бәйрәм (вакыйга) яктырткычлары (яктылык гирляндалары һәм элементлары, сеткалар, күләмле яктылык композицияләре, яктылык проекцияләре һ.б.) урнаштыру күздә тотыла. Бәйрәм (вакыйга) бизәлеше конструкцияләргә аерым торучы һәм (яки) бинаның фасадындагы конструкцияләр рәвешендә урнаштырыла ала.

Бәйрәм (вакыйга) уздыру элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салу техник чараларының күрүчәнлеген киметергә, зыян салырга һәм начарайтырга ярамай.

IV. Төзекләндерү эшләргә исемлегә һәм аларны үтәү вакыты аралыгын кертәп, жирлек территорияләргә чистарту тәртібе

Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуга гомуми таләпләр

94. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту башкарыла:

1) жәйгә чорда – 15нче апрельдән 14нче октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда-15нче октябрьдән 14нче апрельгә кадәр.

Өлгә сроклар һәм шартларына бәйле рәвештә жирлек Башкарма комитеты тарафыннан үзгәртелергә мөмкин.

95. Авыл жирлегә территориясен жыештыру түбәндәгеләргә үткәргү юлы белән башкарыла:

1) жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) жирлек Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәм масса күләм чаралар (өмәләр).

96. Жәйгә чорда жирлек территориясен жыештыру, юу, су сибү, себерү һәм башка эшләргә башкару максатыннан башкарыла һәм үз эченә ала:

96.1. ясалма өслекле территорияләргә себерү (коры һәм торышында су сибү), тузан һәм урам-юл чөпүгә объектларының һәм яңгыр сулары канализациясе белән жиһазландырылган ясалма өслекле башка территорияләргә юрга. Юл катламы,

мәйданнар, тротуарлар һәм ясалма өслекле башка территорияләргә юу барлык килешкән башкарыла;

96.2. яңгыр сулары канализациягә рәшәткәсен чистарту;

96.3. бөтен территориядән чүп жыю;

96.4. ел саен, 1нче июньгә кадәр, кече архитектура формалары, бакча һәм урам жиһазлары, урналар, спорт һәм балалар мәйданчыклары, коймалар, бордюрларны буяу;

96.5. гомуми файдаланудагы территорияләрдә (үләннәр 15 см дан артык биеклектә) үләнне даими рәвештә чабу (аннан файдалану чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәгә яшелләнделерелгән территорияләрдән тыш) һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне жыештыру;

96.6. яфрак коелган вакытта тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны жыю һәм чыгару;

96.7. бордюрларны юганнан соң янындагы лотокларны чүп-чардан жыештыру.

97. гомуми файдалану территориясен кышкы чорда жыештыру үз эченә ала:

97.1. юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

97.2. тайгак яки бозлавык туганда-жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, бозлавыкка каршы материал белән юл катламнарын эшкөртү;

97.3. язгы чорда карны йомшару һәм кар сулары агуын оештыру.

98. Жирлек территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләренәң технологиягә һәм режимы һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чаралары һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итәргә тиеш.

99. Кышкы чорда жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүләрен, баскычларны чистарту үзенчәлекләре:

99.1. жәяүлеләр өчен тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр өлеше килешкәндә кардан чистартылырга тиеш;

99.2. интенсив кар яву чорында жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкөртелергә һәм чистартылырга тиеш;

99.3. бозлавык барлыкка килгәндә бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкөртелә.

Бозлавыкка каршы материаллар эшкөртү вакыты тайгак булу сәбәпле дүрт сәгатәтән артмаска тиеш;

99.4. яшел үсентеләрнең сакланышы һәм кар суларының агуын тәмин итү шарты белән, бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда химик реагентлар белән пычратмаган эрегән карны газон яки шул максатларда билгеләнгән урыннарда куярга рөхсәт ителә.

100. Жирлек территориясендә рөхсәт ителми:

100.1. урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә чүпләү;

100.2. гамәлдәгә законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмаларын (истәлекле корылмалар, коймалар) урнаштыру;

100.3. Макыл авыл жирлегә милкендәгә жирләрдә транспорт чараларын чистарту, юу, техник хезмәт күрсәтү ;

100.4. биналар һәм корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын жиңгергә һәм зыян китерергә, шулай ук аларны үз белдеклеге белән үзгәртеп корырга һәм урнаштырырга;

100.5. бу максатка карамаган урыннарда, баганаларда, стеналарда, коймаларда, жәмәгать транспорты тукталышы урыннарында граффити ясарга, язарга, рәсем ясарга, мәгълумат-басма продукцияне ябыштырырга һәм элергә;

100.6. бирелгән жир кишәрлекләренең чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә милкен куерга һәм сакларга;

100.7. савытларны, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын тротуарларда, газоннарда, юлларда урнаштыру һәм өеп кую;

100.8. тиешле булмаган урыннарда кар өю;

100. тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән юл һәм тротуарларны рөхсәтсез каплау.

101. Региональ оператор тарафыннан каты коммуналь калдыкларны жыю урыны табылган очракта, аның күләме 1 куб. метрдан артып киткән очракта, әлеге максат өчен билгеләнмәгән һәм килешүдә күрсәтелмәгән (алга таба - каты коммуналь калдыкларны санкциясез урнаштыру урыны) төбәк операторы 5 эш көне дәвамында бурычлы:

а) мондый хәбәрнамәне жир участогы милекчесе, жирле үзидарә органы һәм дәүләт экологик күзәтчелеген гамәлгә ашыручы органга, каты коммуналь калдыкларны рөхсәтсез урнаштыру урынын ачыклау турында мондый хәбәрне китерүне раслау мөмкинлеге бирә торган теләсә нинди ысул белән хәбәр итәргә;

б) 30 көн эчендә каты коммуналь калдыкларны санкциясез урнаштыру урынын бетерү кирәклегенә турында жир участогы милекчесенә хәбәр итәргә һәм аңа ачыкланган каты коммуналь калдыкларны санкциясез урнаштыру урынын бетерү буенча хезмәт күрсәтүгә шартнамә проектын жиберергә мөмкинлек бирүче теләсә нинди ысул белән хәбәр итәргә.

Әгәр жир участогы милекчесе төбәк операторына хәбәрнамә алынганнан соң 30 көн эчендә каты коммуналь калдыкларны рөхсәтсез урнаштыру урынын юкка чыгаруны мөстәкыйль рәвештә тәэмин итмәсә һәм каты коммуналь калдыкларны санкциясез урнаштыру урынын бетерү буенча төбәк операторы белән килешү төземәсә, төбәк операторы 30 көн эчендә жир участогы милекчесенә белдерү жибергәннән соң, каты коммуналь калдыкларны санкциясез урнаштыру урынын юкка чыгара. Бу очракта төбәк операторы тотылган чыгымнарны түләттерү таләбе белән судка мөрәжәгать итәргә хокуклы.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

102. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын, парковкаларны (парковка урыннарын) пычрак, чүп-чар, кар һәм боздан даими чистартуны үз эченә ала.

103. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру, юуны, су сибүне, урыннарда тузганны бетерүне, себерүне һәм башкаларны үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чардан, кар һәм боздан, пычрак, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларны коры ком сибүне күздә тоту.

104. Юл буенда урнашкан урналарда чүпләрне чистарту көненә бер тапкырдан да ким булмаган, тукталыш майданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

105. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанланмаган, буялган һәм чистартылган булырга тиеш, санкцияләнмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

106. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

106.1. машиналар йөрү өлөшө юылырга һәм төрлө пычрактан тулысынча чистартылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

106.2. ике метрлы лоток зоналарында комлы нанос һәм пычраклык булырга тиеш түгел. Ком ешлыклары һәм төрлө вак чүп-чар белән пычрануга рөхсәт ителә, алар махсус машиналарның эш циклы арасында барлыкка килергә мөмкин;

106.3. юл кырыйлары зур габарит калдыкларыннан һәм башка чүптән чистартылырга тиеш.

107. Юлларны кышкы жыештыру буенча таләпләр:

107.1. кышкы чорда юлларны жыештыру үз эченә ала:

юл йөрү өлөшөн кардан һәм боздан чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын себерү, кар көртлөрөн эттерү һәм карны ташу;

108. Рөхсәт ителми:

108.1. иртәнге сәгать 8дән соң, юл йөрү өлөшөн жыештыручы зат белән килешү булмаганда, юл һәм юлларның йөрү өлөшөнә ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш майданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган кар, бозны чыгарырга яки күчерергә;

108.2. бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлористый кальцийны тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә куллану;

108.3. пычранган ком-тоз катнашмасы белән кар, шулай ук ватылган бозны газоннарда, чөчәк түтәлләренә, куакларга һәм башка яшел үсентеләргә күчерү;

108.4. билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгару һәм өю;

108.5. кар өемнәрен формалаштырырга:

1) юллар һәм урамнар киселешендә бер дәрәжәдә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якин урында;

3) транспорт коймалары яки югары бордюр белән жиһазландырылган юл участкаларында;

4) тротуарларда;

5) якин-тирә территорияләргә керү юлында;

108.6. юлга автотранспорт көпчәкләре белән туфрак һәм пычракны чыгару;

108.7. грунт, чүп-чарны, юеш төзелеш материалларын, жиңел савытларны, агачларны брезент белән капламыйча ташу, яки юлларны пычратуны булдырмый торган башка материал белән каплау, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмәләрен (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) аларны юлга, тротуар, юл кырыйларына яки юлга якин газонга түгү мөмкинлеген булдырмыйча транспортлау.

Кешеләрнең күпләп булу һәм ял итү урыннарын жыештыру, санитар тоту һәм төзекләндерү

109. Ял итү һәм кешеләр күпләп була торган урыннарда түбәндәгеләр керә:

1) бистә урманнарында, пляжларда оештырылган майданнар, парклар, скверлар, яр буйлары;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә майданчыклары һәм башка;

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклар сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклар сату чөлтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;

4) административ һәм ижтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.
110. Барлык майданнарны, паркларны, скверларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне җыештыру:

110.1. кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрнең сакланышы тәэмин итү шарты белән, алдан ук шушы максатлар өчен билгеләнгән урыннарда вакытлыча химик реагентлар булмаган кар һәм кар суларын туплау рәхсәт ителә.

111. Ваклап сату базарларын җыештыру һәм санитар карап тоту:

111.1. ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бөдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм чүп савытлары белән җиһазландырылырга, каты капламнар һәм яңгыр һәм кар сулары өчен авышлыклар, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

111.2. базар территориясендә төп җыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүплекләрне чистарталар;

111.3. елның жәйге чорында базар территориясендә мәжбүри рәвештә атна саен дымлы җыештыру башкарыла;

111.4. базар территориясендә бер урна 40 кв. м майдан исәбеннән куела, шул ук вакытта алар арасында прилавка линиясе буйлап ераклык 10 метрдан артмаска тиеш;

112. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлегенә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төзмичә рәхсәт ителми.

113. Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларын җыештыру һәм санитар тоту:

113.1. сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча чистарту тәүлегенә ике тапкырдан да ким (иртән һәм кич) башкарылмый. Көндөз патруль җыештыру вакытында калдыклар белән тутырылган чүплекләр чистартыла;

113.2. сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында бер үк формада һәм төстә икедән дә ким булмаган урна куела;

113.3. вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста газоннарда һәм тротуарларда савытларны һәм товарны урнаштыру рәхсәт ителми;

113.4. калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

114. Башка сәүдә майданчыклары, стационар булмаган ваклап сату чөптәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен җыештыру аларны япканнан соң елның жылы вакытында алдан су сибеп башкарыла. Агымдагы җыештыру көн дәвамында башкарыла. Көндәлек көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

115. Халык күпләп була торган һәм ял итә торган урыннарны төзекләндерү:

115.1. кешеләрнең күпләп ял итү һәм булу урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә каты өслекләр (плитка яки асфальт рәвешендә), өслекләрнең тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, җирлек мәгълүмат йөртүчеләре, яшелләндерү участкаларын саклау элементларын (металл коймалар, махсус капламалар һ.б. рәвешендә) үз эченә ала;

115.2. пляжлардан тыш, ял итү һәм кешеләр күпләп була торган барлык территорияләргә дә каты өслекле яки утыртылган үлән яки яшел үсентеләр булган үсемлек грунт булырга тиеш;

115.3. ял итү һәм кешеләр күпләп җыела торган урыннар территорияләрендә яшелләндерү участкаларын чөчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркем утыртмалары,

вертикаль, күпярүслү, яшеллөндөрүнөң мобиль формалары рөвешендө проектларга кирөк;

115.4. кешеләр күпләп ял итү һәм булу урыннары жиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән жиһазландырылырга тиеш;

115.5. пычранган саен фонтаннар, буалар, елга ярлары ял итү урыннары территорияләрендә яки кешеләр күпләп жыела торган урыннарда чистартылырга тиеш;

115.6. массакуләм чаралар үткөргөндә, аларны оештыручылар чаралар үткөрү урынын жыештыруны, аның янәшәсендәге территорияләрне төзеклөндөрүне тәэмин итәләр. Чараны үткөрү урынын жыештыру һәм аның янәшәсендәге территорияләрне төзеклөндөрү һәм бозылган төзеклөндөрү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткөрүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

116. Халык күпләп ял итә торган урыннар территорияләрендә рөхсәт ителми:

116.1. савытларны һәм сәүдә жиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда өеп куерга һәм сакларга;

116.2. территорияне житештерү һәм кулланы калдыклары белән пычрату;

116.3. автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, файдаланылган ягулык-майлау сыекчаларын агызырга;

116.4. автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар урнаштыру, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;

116.5. газоннарга, табигый һәм ясалма яшеллөндөрү объектларына зыян китерү;

116.6. кече архитектура формаларын бозу һәм аларны билгеләнгән урыннарыннан күчерү;

116.7. сыек азык-төлек калдыкларын сатуратор жайланмаларыннан суга, тротуарларга, газоннарга һәм бистә юлларына сибөргө;

116.8. автотранспорт чараларының түлөүле парковкаларын законсыз оештырырга;

116.9. стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштыру;

116.10. тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзеклөндөрүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;

116.11. территориясендә сәүдә-суыткыч жиһазларын урнаштыру;

116.12. халыкның каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга), калдыклар урнаштыру өчен идарәче оешмалар белән килешүе булмаса, каты көнкүреш калдыкларын контейнерларга (бункерларга) куярга;

116.13. тимер-бетон блоklar, багана, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны рөхсәтсез каплау;

116.14. сәүдә объектыннан читтә товар кую;

116.15. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткөрөргө, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык әзерләү өчен башка жайланмалар кулланырга.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзеклөндөрү

117. Йорт яны территориясен жыештыру:

117.1. жыештыру түбәндәге тәртиптә үткөрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен жыештыру;

117.2. кар чистартудан тыш, кар яуган вакытта башкарыла торган жыештыру 8.00 сәгатькә кадәр бара.

Механикалаштырылган жыештыруны машина тизлеге 4 км/сәг. кадәр көндезге вакытта үткөрөргә рөхсәт ителә.

118. Жәйге жыештыру:

118.1. йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яки кул белән, яки махсус машиналар ярдәмендә су сибү - күбесенчә иртәнге һәм кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

118.2. тротуарларны бары тик ачык тротуарларда гына, туры сызыклы юл белән каплай торган һәм биналардан урамның йөрү өлешенә юнәткән юлларга юарга кирәк;

118.3. көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булганда, тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаска тиеш.

119. Кышкы жыештыру:

119.1. түбәләрдә жыелган кар жиргә вакытында төшерелергә һәм юл буге полосасына өелергә, ә киң тротуарларда теземнәргә формалаштырылырга тиеш;

119.2. чистартылган кар тротуарлардан машиналар йөри торган юлдан соң кырый полоса өлешенә, ә ишегалларында-складлау урыннарына өелергә тиеш;

119.3. квартал эчендәге йөрү юлларыннан жыелган карны бер үк вакытта бортлы таш белән янәшә урнашкан өемгә һәм көртлөргә салырга яки, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл кырыенда урнаштырырга кирәк;

119.4. урамнарның машиналар йөри торган өлешенән газоннар белән аерылып торган 6 метрдан артык киңлектәге тротуарларда, карны тротуар уртасына алга таба чыгару өчен эттереп куярга рөхсәт ителә;

119.5. тротуарларда теземнәргә һәм өемнәргә кар салу эшләре кар яуган вакыттан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;

119.6. чиста, куллану калдыклары, ком-тоз катнашмасы һәм реагентлар белән пычранмаган ишегалдында, квартал араларындагы юллардан жыела торган карны яшел үсентеләргә зыян китермичә, кар суларын ерып жибәреп өеп куярга рөхсәт ителә;

119.7. тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча, кыргычлар астына кадәр жыелырга тиеш. Камилләшмәгән катламнар булган очракта, карны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырып, жыярга кирәк;

119.8. тайгак булса, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү норма буенча 0,2-0,3 кг/м исәбеннән бүлгечләр ярдәме белән башкарылырга тиеш;

119.9. эшкәрткәннән соң йомшартылган боз кисәкләре этелергә яки себерелергә тиеш, аларның ачык грунтка, агачлар яки газоннарга элөгүенә юл куелмаска тиеш.

120. Яз житү белән тормышка ашырыла:

120.1. канауларны юдырту һәм чистарту, кар сулары нормаль аксын өчен кирәк булган урыннарда су агуны тәэмин итү өчен чистарту;

120.2. системалы рәвештә люкларга һәм яңгыр сулары челтәренең кабул итү коеларына кар суы кудыру;

120.3. кар эреп беткәннән соң ишегалды территорияләрен кардан һәм боздан чистарту.

121. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

121.1. күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясен) карап тоту үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) карау һәм яңгыр сулары коеларының люкларын һәм рәшәткәләрен, дренажларны, лотокларны, үткәргеч торбаларны ремонтлау һәм чистарту;

3) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, янгында су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) тоткарлыксыз керү мөмкинлеген тәэмин итү;

4) каты көнкүреш һәм зур габарит калдыклары жыю һәм чыгару;

- 5) яшелләндерү һәм булган яшел үсентеләрне карау;
- 6) кече архитектура формаларын карап тору, агымдагы һәм капитал ремонт.
122. Калдыкларның барлык төрләре контейнерлар һәм бункерларга жыелырга тиеш, алар су үткәрми торган катламлы контейнер майданчыкларына, каты көнкүреш калдыкларын жыю нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә жыелырга тиеш.
123. Күп фатирлы йортларда яшәүче гражданныр:
- 123.1. йорт яны территорияләрен чиста һәм тәртиптә тоталар;
- 123.2. каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштыралар.
124. Идарәче оешмалар тәэмин ителәр:
- 124.1. каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру;
- 124.2. расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габарит калдыклары чыгару;
- 124.3. контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыклары, аларга керү урыннары чисталыкта һәм төзек хәлдә тоту;
- 124.4. подъездларга керү юлларында чүп-чар өчен урналар кую, эскәмияләр кую һәм аларны вакытында чистарту;
- 124.5. тайгак участкаларны ком-тозлы һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;
- 124.6. яшел үсентеләрне һәм газоннарны саклау һәм квалификацияле карау;
- 124.7. тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту, караңгы төшү белән аларны кабызу.
125. Йорт яны территориясендә рәхсәт ителми:
- 125.1. яфракларны, калдыкларның теләсә нинди төрләрен һәм чүп-чарны яндыру;
- 125.2. хужалык майданыннан читтә киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны элөп куярга;
- 125.3. контейнер майданчыкларына керү юлларын томаларга;
- 125.4. урам һәм юлларның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) куярга;
- 125.5. йорт яны территорияләрен тотып алырга, шул исәптән шлагбаумнарны яки үтәлисез йөрү өчен автоматик юлларны, билгеләнгән тәртипне бозып рәхсәтсөз куярга;
- 125.6. йорт ишегалларын рәхсәтсөз төзөргә;
- 125.7. йорт яны территориясен тимер-томыр, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән бүлөп куярга, тараны складларга һәм сакларга;
- 125.8. юынтык суларны түгү, чүп-чарны һәм калдыкларны ташлау;
- 125.9. автотранспорт чараларына түләүле машина кую урыннары оештыру;
- 125.10. квартал эчендәге юлларны тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән рәхсәтсөз каплау;
- 125.11. машиналарны юу, ягулык материалларын агызу, машинаның тормозын, тавышын көйләү;
- 125.12. кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә - тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшне башкарырга;
- 125.13.. йорт яны территориясенә ишегаллары буйлап транспортның транзит хәрәкәтен тормышка ашыру;

125.14. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

125.15. ел фасылына карамастан, яшелләндерелгән территорияләрдә, балалар, спорт һәм хужалык майданчыкларында транспорт чараларын, шул исәптән комплектланмаган (төзек булмаган), урнаштыру, торгызу эшләрен мәжбүри үткәру шарты белән, бу территорияләрдә кирәкле эшләрен башкару очракларыннан тыш. Тиешле тәртиптә төзелгән һәм дәүләт кадастр исәбенә куелган жир кишәрлекләренен милекчеләре, әгәр Россия Федерациясе законнарында каралган мәжбүри таләпләрен бозмаса, аларга стационар булмаган сәүдә объектларын урнаштырырга мөмкин.

126. Идарәче оешмалар тәэмин ителәр:

126.1. яшел утыртмаларның сакланышын һәм бөтенлеген;

126.2. жәй көне коры һава шартларында газон, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибү;

126.3. төзелеш материалларын, ком, чүп-чар, кар, боз һ.б. куймыйча газоннарның саклануы һәм бөтенлеге;

126.4. агачлар һәм куаклар утырту, юллар челтәрен үзгәртү һәм жиһазлар урнаштыру, агротехник шартларны саклап билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру.

127. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

127.1. һәр йортның территориясендә, кагыйдә буларак, булырга тиеш:

1) киём киптерү өчен, киём-салым, келәмнәр һәм өй әйләнеше предметларын чистарту өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәр өчен ял итү майданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыкларын яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын кирәкле жиһазлар белән тәэмин итү.

128. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек бирә икән, участок чикләрендә этләрен йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

129. Йортлар подъездлары каршындагы майданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр юллары каты өслекле булырга тиеш. Каты өслек урнаштырганда кар һәм яңгыр суларына иркен агу мөмкинлеге каралырга тиеш.

130. Торак йортларга урнаштырылган жәмәгать билгеләнешендәге биналар йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персонал автотранспортның тукталышы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

131. Жәмәгать билгеләнешендәге биналар өчен материаллар, продукция ташу тәрәзәләр һәм фатирларга керү юллары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан рөхсәт ителми. Бушатуны торак йортларның тәрәзәсез ягыннан жир асты тоннельләре яки ябык дебаркадерлар, юллар ягыннан башкаралар.

132. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрен, шулай ук жыештыру һәм махсус техниканы тоткарлыксыз йөртүне тәэмин итәргә тиеш.

Шәхси торак төзелеше территорияләрен жыештыру

133. Торак йортлар хужалары көн саен жир кишәрлеген (шул исәптән кардан да) жыештыралар.

134. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

- 134.1. карны этеп чыгарырга, чүп-чарны ташларга, шлак ташларга, өй тирәсенә сыек көнкүреш калдыклары агызырга;
- 134.2. юлларның йөрү өлешенә, ишегаллары һәм янәшәсендәге территорияләрдән чистартылган кар һәм боз чыгарырга яки күчерергә.

V. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

135. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары булу проект документларында гамәлдәге закон таләпләре нигезендә эшләнәргә һәм каралырга тиеш.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дөүлэт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озын яисә даими файдаланудагы территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен ныгытылырга тиеш.

136. Төзекләндерү элементларын, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертәп, төзекләндерү элементлары хужалары башкара.

Яшелләндерү

137. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда булган яшел үсентеләргә мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

138. Жирлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләргә грунтка утырту һәм үсемлекләргә мобиль - махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.).

Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чөчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һ.б.) төзү өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналарның һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланыла.

139. Яшелләндерү объектларын тоту - яшел утыртмаларны карау һәм яшелләндерелгән территорияләргә төзекләндерү элементларын карап тоту, күләмле корылмаларның конструктив элементларын аз гына деформацияләүне һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыю эшләре комплексы ул.

140. Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

1) яшелләндерү объектлары янындагы төзелеш мәйданчыкларын оештырганда, туфракны тыгызлауны кисәтү максатларында проектта сакланучы, түбән һәм киң ябалдашларны өлешчә кисеп алу, агач кәүсәләрен саклау, куакларның ябалдашларын саклау, транспорт чаралары һәм башка техника туктап торулары белән янәшә урнашкан үсемлекләргә туфрак участкаларын карга күмү юлы белән чаралар күрергә кирәк;

2) территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләре салу, юлларны, юлларны һәм тротуарларны яшелләндерү башлангыч алдыннан тәмамланырга тиеш;

3) туфрак катламын бозу белән бәйлә ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда, аны киләчәктә куллану өчен туфракның уңдырышлы катламын бетерергә һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләр тәмамлангач, бозылган

жир участокларын һәм утыртмаларны торгызырга кирәк. Реконструкция эш житештерү проектында каралырга тиеш;

4) яфраклар һәм үләннәрне компостлаштыру яки билгеләнгән тәртиптә чыгару белән өемнәргә жыярга кирәк.

141. Яшел үсентеләр хужалары:

141.1. яшел үсентеләрне саклауны һәм квалификацияле карауны тәэмин итәләр;

141.2. елның жәй айларында коры һава шартларында газоннарга, чөчөк түтәлләренә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәэмин итәләр;

141.3. газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәләр;

141.4. яшелләндерү объектларында сулыклар булган очракта аларны чисталыкта тоталар һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган капитал чистарталар;

142. Яшелләнделгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

142.1. аларның эшчәнлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш төзелеш урнаштыру;

142.2. рөхсәтсез агач һәм куак утырту, газоннарны һәм чөчөкләкләрне юк итү;

142.3. агачларга һәм башка яшел үсентеләргә гамак, таган, турниклар, кер юу өчен бау, агачларга тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләр, афишаларны, игъланнар, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәэмин итү чараларын эләргә, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан чөнечкеле киртәләр тарттырып куярга;

142.4. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштыру, шул исәптән автомобильләр кую урыннарын һәм парковкаларны ел фасылына карамастан урнаштыру;

142.5. төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз кисәкләрен өеп кую;

142.6. бакчалар казу;

142.7. йорт хайваннарын газоннарда һәм чөчөкләрдә йөртәргә;

142.8. яфракларны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка суүткәргеч жайланмаларга себереп төшерәргә;

142.9. чүп-чарны газоннарга ташларга;

142.10. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

142.11. агачларны сок, сумала алу өчен кисәргә, аларга башка механик жәрәхәтләр ясарга;

142.12. яшелләнделгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

142.13. агачларның тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан якын ераклыкта ачырга һәм агачларның муенын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

Киртәләр

143. Киртәләрне урнаштыру-төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.

Киртәләр аерыла:

1) билгеләнеш буенча (декоратив, саклагыч, аларның ярашуы);

2) биеклегә буенча (түбән-1,0 м, урта-1,1-1,7 м, югары-1,8-3,0 м);

3) материал төре буенча (металл, тимер-бетон һәм башкалар);

4) караш өчен үткенлек дәрәжәсе буенча (үтә күренмәле, тонык);

5) стационарлык дәрәжәсе буенча (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка киртәләр.

Киртөләрне проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына бәйлә рәвештә башкарыла.

144. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән әйләндереп алуны өлгә территорияләр өчен билгеләнгән шөһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.

Өслекләрне каплау

145. Жир өслеге капламы жирлек территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартлары тәмин итә, шулай ук жирлек төзелешенең архитектур йөзән формалаштыра.

Төзекләндерү максатлары өчен түбәндәге капламалар билгеләнгән:

1) каты (капиталь) капламалар - моноклит яки жыелма капламнар, шул исәптән асфальтобетоннан, цементобетоннан, табигый ташлардан башкарылган;

2) йомшак (капиталь булмаган) капламалар-табигый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган кушылмаларда булган табигый яки ясалма материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит, керамзит, резин валчыклары) башкарыла торган капламнар;

3) газон капламнары-үлән капламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган каплау;

4) катнаш капламалар - капламнарны (рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, газонга күмелгән яки йомшак катлам) берләштерүче капламалар.

146. Каплау төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) каты - мөмкин булган чик йөкләнеше, характерын һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытында гамәлдә булган яңгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

2) йомшак-аерым территорияләрне төзекләндергәндә аларның махсус үзәнчөлөкләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт майданчыклары, этләрне урамда йөртү өчен майданчыклар, жәяүлеләр юллары);

3) иң экологик булган газон һәм катнаш.

Каты каплау төрләре коры хәлдә 0,6дан ким булмаган, юеш хәлдә 0,4тән ким булмаган тоташтыру коэффициенты белән кытыршы өслекле булырга тиеш.

Өслекләрнең тоташуы

147. Өслекнең тоташу элементларына, гадәттә, төрле төрдәге борт ташлары, пандуслар, баскычлар керә.

Борт ташлары

148. Юл борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында, машиналар йөрү өлеше дәрәжәсеннән кимендә 150 мм артык булырга, юл өслеге ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.

Транспорт газонга керергә мөмкин булган урыннарында газонга керүне булдырмау өчен югары бортлы таш куллану зарур.

Газон белән жәяүлеләр коммуникацияләре капламы тоташкан жирдә, газон биеклегеннән кимендә 50 мм артучы бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, үсемлек пычрагы, чүп-чар элөгүне булдырмый кала.

Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы каплау өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуннар, керамик борт һ.б) кулланырга мөмкин.

Баскычлар, пандуслар

149 Жәяүлеләр коммуникацияләреннән 60 промилльдән артык авыш булса, баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар һәм картлар йортларында баскычлар 50 промилльдән артык авыш булса, аларга ничшиксез, пандус куюны күз алдында тотарга кирәк.

Бордюр пандусының авышлылыгы 1: 12 кабул ителә.

Төшү һәм күтәрелеш вакытында баскычларның беренче баскычларын ачык контраст буяулар белән аерып буярга кирәк.

Тышкы баскычларның барлык баскычлары бер марш чикләрендә баскычларның киңлегенә һәм биеклегенә буенча бертөрле билгеләнә.

Пандусны томалап торучы конструкцияләр булмаса, 75 мм биеклектәгә киртәле бортикны һәм тотканы күз алдында тотарга кирәк.

Пандус башында һәм ахырында горизонталь юл участкалары тирә-юньдәгә өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Ике як буенча да баскычлар яки пандуслар 800-920 мм биеклектә түгәрәк яки турыпочмаклы, кул белән тоту өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм биеклектә торган тотка карала.

Мәйданчыклар

150. Жирлек территориясендә түбәндәгә мәйданчыклар бар: балалар уйнау өчен, өлкәннәр өчен ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп жыю урыннары, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль кую урыннары.

Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләренә саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Балалар мәйданчыклары

151. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь мәнфәгатьләренә кагылышлы комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак өслек төрләре, газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту жиһазлары.

152. Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәгә балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким булмаса тиеш, кече һәм урта мәктәп яшендәгә - 20 метрдан да ким булмаса тиеш, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларынан 20 метрдан да ким булмаса тиеш

153. Балалар мәйданчыклары булырга тиеш:

153.1. жәй көне тигез булмаган өслекне ком салу белән планлаштыру;

153.2. иртәнге вакытта себерергә һәм юешләтергә;

153.3. майданчыкта коймалар һәм корылмалар елга бер тапкырдан да ким булмыйча буялырга, ә ремонт- кирәк булганда гына башкарылырга тиеш;

153.4. транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылу майданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру майданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан аерым торырга тиеш.

Имгәнүләр булмасын өчен майдан территориясендә чыгып торучы тамыр яки аскы ботак, жир өслеге өстендә урнашкан иске, киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) булуы рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турниклар һәм качельлар).

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эш алып бару һәм төзелеш материалларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан ким биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

154. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен жаваплылык аларны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

155. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен дә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгы территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеген үз эченә ала: йомшак яки газон өслеге (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт майданчыклары яшелләнדרелә һәм койма белән әйләндереп алына. Яшелләнדרерү майданчыгы периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләнדרерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклегә 2,5-3 м тәшкил итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким түгел.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод эшләп чыгарган, шулай ук махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, сколлар һ.б.булмау).

Ял майданчыклары

156. Торак төзелеше территориясендә өлкән яшьтәге халыкның тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыклары оештырырга мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким булмаска тиеш, тавышлы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге гадәттә үз эченә ала: каты өслек төрләре, газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләнדרерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр), яктырту жиһазлары.

Майданчыкны каплау плиткалар рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү майданчыклары һәм балалар майданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә үлэндә ял итү өчен майданчыклары оештырылырга мөмкин.

Этләрне йөртү өчен майданчыклар

157. Этләрне йөртү өчен майданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне урамда йөртү майданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегенә төрлө өслек төрләре, коймалар, эскәмияләр, урналар, эксcrementларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмати җиһазларны үз эченә ала. Периметраль яшелләндерүне карау тәкъдим ителә.

Этләрне йөртү өчен майданчыклары микрорайоннан һәм торак районның гомуми файдалану территорияләреннән, яшел утыртмалардан ирекле, метрополитен линияләренең техник зоналарында һәм гомуми җирлек магистральләрендә, беренче һәм икенче поясларның су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә 110 кВттан артык булмаган көчәнешле электр тапшыру линияләре астында урнашырга тиеш.

Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне йөртү өчен майданчыклар күләме 400-600 кв. м чикләрендә кабул ителә, башка территорияләрдә - 800 кв. м. га кадәр, килеп туган төзелеш шартларында, булган территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыкларның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

Майдан чигеннән торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ераклык 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыклары, ял майданчыклары участкаларына кадәр - 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Майданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган җиңел металл челтәрдән башкарыла. Элемент һәм койма секцияләре арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм җирдә хайваннар өчен майданчыктан чыгып китәргә яки үзенә җәрәхәт ясарлык булырга тиеш түгел.

Майданчык территориясендә майданчыкны файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

158. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының эксcrementларын мөстәкыйль рәвештә җыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

Эт хужалары хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләр өчен санитар нормалар нигезендә тынычлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Машина тору майданчыклары

159. Авыл җирлегенә территориясендә түбәндәге төр машина тору урыннары урнашкан: автомобильләренә кыска вакытлы һәм озаклап саклау.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакыт эчендә саклау участогында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләрдән гыйбарәт: каты өслек төрләре, өслекләренә тоташтыру элементлары, коймалар, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, мәгълүмат җиһазлары (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участкаларына керү юллары җәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит җәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр полосасыннан изоляцияләнергә мөмкин.

Кече архитектура формалары

160. Кече архитектура формаларын урнаштыру төзелеш, биналарны һәм корылмаларны реконструкцияләү һәм капитал ремонтлау проект документлары, шулай ук “Төзекләндерү” яки эскиз тәкъдимнәре проектлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңеш ителә. Авыл җирлегенең үзәге, бистәдәге күп функцияле үзәкләр һәм кече архитектура формалары зоналары өчен проектлар шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектлануырга тиеш.

161. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып тора:

161.1. архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;

161.2. материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклап калу;

161.3. ныклык, ышанычлылык, конструкциянең куркынычсызлыгы.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

162. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

162.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

Гамәлдәге такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның белән тулысынча яраштырып урнаштырыла һәм файдаланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларны тиешле халәт белән тәмин итә, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын үз вакытында ремонтлый һәм җыештыра.

Тышкы реклама һәм мәгълүматны аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмати конструкция хужасы территорияне төзекләндерүне һәм (яки) фасадның тышкы күренешен монтажлау (демонтаж) булгач өч тәүлек эчендә торгыза.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларның фундаменталь блогы булганда, фундаменталь блок белән бергә сүтелергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштырганда корылмаларга зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

162.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрдә булырга мөмкин:

- дивар конструкциясе;
- декоратив панно;
- консоль конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витриналы конструкция;
- учреждение тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле төзелеш;

- күләмле-пространстволы композиция;
- щит конструкциясе;
- флаглы композиция;
- специализированная конструкция.

162.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе законнары таләпләренә, аларны саклау һәм куллану таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәү белән урнаштырылырга тиеш.

Ике һәм аннан да күбрәк тел куллану очрагында текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча охшаш, дәрәс һәм аңлаешлы итеп эшләнгән булырга тиеш.

163. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рәхсәт ителми:

1) күпфатирлы торак йортларның фасадларында:

- торак бина чикләрендә, торак булмаган бина белән турыдан-туры алып торган беренче һәм икенче кат арасында урнаштырылган конструкцияләрдән тыш;

- торак йорт габаритларында урнашкан кеше яшәми торган биналарның чикләреннән тыш, мәгълүмат конструкциясен урнаштыручы зат тарафыннан 1,5 метрдан да артмаган һәм торак булмаган бина белән турыдан-туры алып торган беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, алып торган торак йорт габаритларында урнашкан торак булмаган биналарның чикләреннән тыш;

- тәрәзә һәм ишек проемларын, шулай ук витражларны һәм витриналарны тулысынча яки өлешчә каплау рәвешендә, шул исәптән, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, алдан төзелгән биналарда;

- лоджиялар, балконнар конструкцияләрендә, әгәр бу керү төркеменә проект тәкъдиме белән каралмаган булса;

- бер ишек булганда бер конструкциядән артык;

2) торак булмаган бина фасадларында:

- биш катлы биналарда вертикаль консоль конструкцияләре;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, икенче кат тәрәзәләренә түбән дәрәжәләреннән югарырак;

3) керү төркемнәре фриз, козырекларында:

- бер ишек булганда бер конструкциядән артык;

- керү төркемнәре фризасында урнашкан тәрәзәләрдә, фон конструкцияләре рәвешендә;

4) - 1959 елга кадәр төзелгән мәдәни мирас объектларында, тарихи биналарда:

- фон конструкцияләре, ут тартмалары, динамик конструкцияләрдән тыш, витриналы һәм консоль конструкцияләр, декоратив панно;

- жемелдәвекле ут кулланып;

- архитектура фоны белән ярашмый торган контрастлы һәм артык төсле ут;

5) әлеге объект проектында каралмаган 400 кв. метрдан артык мәйданлы административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында;

6) шәхси яки күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

7) бу Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, биналарда үтә күренмәле проемнарны ябучы һәм чикләүче витриналар, тәрәзәләр, аркалар, архитектур детальләр һәм декоратив-сәнгать бизәлеше, суперграфика;

- 8) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;
- 9) мемориаль такталардан 2,0 метрга якин арада;
- 10) адреслы атрибутиканы томалаучы (урам исемнәре һәм йортлар номерлары күрсәткечләре);
- 11) мәгълүмат кырының гомуми мәйданыннан 10% тан артык булган "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9нчы статьясы (оешманың фирма исеме (атамасы), аның урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат) нигезендә мәжбүри булмаган мәгълүмат, аерым алганда, товарлар һәм хезмәтләр исемлегенә, аренда турында мәгълүмат, биналарны сату, модульле конструкцияләр рәвешендәге элмә такталардан, шулай ук щит һәм витрин конструкцияләрдән тыш;
- 12) тексттан башка гына сурәتلәрне үз эченә алган;
- 13) төсә буенча фасадның архитектур фоны белән туры килмәү;
- 14) яктыртуның ачык ысулын кулланып.

VI. Коммуникацияләргә төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен үткәргә төп таләпләр

164. Грунтны казу яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияләрен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт кую, электр тапшыру линияләрен, элемент баганаларын урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары, грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләргә вакытында эшләр һәм башка эшләр) белән бәйлә эшләр бары тик Югары Ослан муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан бирелгән язма рәхсәт (жир эшләрен житештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

165. Жирлек территориясен төзекләндерү белән бәйлә жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәргү тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордер ясау һәм алу Муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләргә нигезендә башкарыла.

166. Яшел утыртмаларны казып алырга яки күчәрәп утыртырга кирәк булганда, тиешле тәртиптә Башкарма комитет карарын рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны казып алырга яки күчәрәп утыртырга кирәк.

167. Жирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган тарафыннан юлның ике ягында заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр, эшләр сроклары, карап чыгу мөмкин булган маршрутлар турында кирәкле барлык мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат щитын урнаштыру белән мәжбүри рәвештә бирелгән рәхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвешендә һәм эчтәлегенә рәхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

168. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләргә төзегәндә, төзекләндергәндә жир эшләрен башкару рәхсәтсез дип санала.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

169. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда өлкән яшьтәгә кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктларның мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәт итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәгә затлар һәм инвалидлар йөри торган техник чараларны һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясегә нигезендә яңа төзелеш вакытында тормышка ашырырга тәкъдим ителә.

VIII. Бина (алардагы биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренең якин-тирә территорияне төзекләндерүдә катнашу тәртибе

170. Жирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау буенча чараларны тормышка ашыру максатыннан, жирлек территориясен килешү буенча жыештыру һәм санитар карап тоту өчен хужалык итүче субъектларга һәм физик затларга беркетелә.

171. Хужалык итүче субъектлар һәм физик затлар, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, якындагы территорияне жыештыру һәм санитар карап тотуны түбәндәге тәртиптә башкарырга хокуклы:

171.1. идарәче оешмалар-күп фатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук төп фасадның 5 метр радиуста яки урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр күп фатирлы йорт территориясе каршындагы жир участогы (объект юл буенда урнашкан очракта);

171.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук төп фасадның 10 метр радиуста урнашкан территориясе каршындагы жир участогы яисә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (юл буенда объект урнашкан очракта) башка яктан-10 м радиуста;

171.3. күпфатирлы торак йортларда кеше яшәми торган биналарны эксплуатацияләүче затлар бинаның бөтен озынлыгы дәвамында якындагы территорияне, киңлеге - 10 м яисә юл бордюрына кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), идарәче оешма белән килешү булмаган очракта, тирә - юньне жыештырырга хокуклы;

171.4. сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек формаларын оештыру - аларга керү юллары, тротуарлар, алар янындагы коймалар, санитар-сак зоналары. Предприятиеләрнең санитар-сак зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

171.5. төзүче - төзелеш мәйданчыкларының якин-тирә территорияләре һәм аларга керү юллары, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста;

171.6. торак йортлар хужалары -бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан жир кишәрлеге чиге буенча) һәм яисә урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр 5 м (объект юл буенда урнашкан очракта);

171.7. стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - жир кишәрлеге объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм тышкы чиктән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

171.8. базарларның идарә компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән жир участогы чикләрендә һәм участок чикләреннән 50 м радиуста якин-тирә территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

171.9. биналарның милекчеләре яки башка хокукка ия булучылар - бина периметры, корылма яки бирелгән жир участогы чикләре һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якин-тирә территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

171.10. автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка жир кишәрлекләрендә урнашкан ягулык станцияләре-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә

һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр;

171.11. гараж кооперативлары-бирелгән җир участогы чикләрендә, участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә һәм аларга керү юлларына кадәр;

171.12. җирләү урыннары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якин-тирә территория;

171.13. гомуми файдаланудагы территорияләр - бурычлар вәкаләтле органга йөкләнә;

171.14. җир кишәрлекләре хокукына ия булучылар - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (яки җир участогы билгеләнгән төр типтә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан җир участогы чиге буенча) һәм җир участогының тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яки урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

171.15. автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышлары хужалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территория һәм аның янәшәсендәге территория җир кишәрлегенә тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

Якин-тирә территорияләрнең чикләрен билгеләү яки үзгәртү Бурнаш авыл җирлеге Советы тарафыннан элекке Кагыйдәләр белән билгеләнә торган форматларга туры китереп территорияләрнең тирә-як чикләре схемасын раслау юлы белән башкарыла

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту

172. Йорт хайваннарын һәм кош-кортларны карап тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлар китерелгән зыян өчен аларның хужалары гамәлдәге РФ законнары белән билгеләнгән төр типтә җаваплы.

173. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының экскрементларын мөстәкыйль рәвештә җыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

174. Авыл җирлегендә яшәүче авыл хужалыгы терлекләрен (сыер, сарык, кәжә, дуңгыз һәм башкалар) һәм кошларны тоту шәхси торак йорт яны участкалары территорияләрендә рәхсәт ителә.

175. Барлык продуктив хайваннар (мөгезле эре терлек, кәжәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар), гражданның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен яңадан теркәү юлы белән, биркәланырга һәм теркәлەرگә тиеш.

176. Йорт хайваннарын җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка затның күзәтүе астында рәхсәт ителә.

177. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатътән 23.00 сәгатъкә кадәр урамда йөртү рәхсәт ителә. Башка вакытта урамда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен хужалар чаралар күрергә тиеш.

178. Этләрне гомуми ишегалларына һәм урамга, өч айга кадәрге этләрдән тыш, кыска бөйдә һәм намордникта гына чыгарып була.

179. Хужалар йорт хайваннарының һәм кошларының ишегалларыны, тротуарларны, урамнарны, паркларны, газоннарны, балалар мәйданчыкларын скверларны, мәйданнарны, шулай ук торак йортларның подъездларын пычратуына юл куймаска тиеш. Эт, мәчеләр һәм башка вак хайваннарны урамда йөргәндә, хужасы үз вакытында мәйданчыкларда чүп контейнерларына ташларга тиешле йорт

хайваннарының экскрементларын тулысынча жыюны тээмин итэ торган кирәк-яраклар булдырырга тиеш.

180. Этне бәйдән махсус урыннарда гына ычкындырырга була. Махсус билгеләнгән майданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган буш урыннарда, һәм башка урыннарда йөрү рәхсәт ителә.

191. Этләрне өйрәтү бары тик яхшы итеп әйләндереп алынган майданнарда яки жирлек территориясеннән читтә генә алып барыла ала.

182. Йорт хайваннарын юл буйлап бары тик тәүлекнең якты вакытында гына куып барырга кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына якынырақ куып барырга кирәк. Йорт хайваннарын грунт юллары һәм сукмаклардан бару мөмкинлегенә булганда асфальт түшөлгән юл буенча куып бару тыела.

183. Урамнарда йорт терлекләрен калдырганда, хужалары яшел үсентеләрне бозудан һәм терлек куып баруға киткән чыгымнарны каплай.

184. Йорт кәжәләре йорт яны территориясенә эчендә генә яки көтүлекләрнең хужалары күзәтүе астында гына булырга тиеш.

185. Рәхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар майданчыкларына, мәктәпләр, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә кертәргә;

2) йорт хайваннарын урамда, пляжларда йөртү һәм сулыкларда аларны коендыру;

3) тыю язуы булган очракта, учреждениегә хайваннарны кертү;

4) торак пунктлар территориясендә караучысыз хайваннар һәм кошларны чыгару;

5) алкоголь, наркотик яки токсинлы исереклегенә торышы булган затларга, яше яки сәламәтлегенә аркасында этләрнең хәрәкәтен контрольдә тоталмаган затларга, урамда йөргәндә агрессив үз-үзен тотышына чик куялмаган затларга, шулай ук үндүрт яшыкә житмәгән затларга, вак күләмле этләрне урамда йөртү очракларыннан тыш, этләрне урамда йөртәргә;

6) балкон, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорлары, баскычлы читлекләр, чарлактар, подвал һәм башка ярдәмче биналарда) йорт хайваннарын һәм кошларын даими тоту;

7) махсус чаралар (күргәзмәләр һәм башкалар) үткөрү урыннарыннан тыш, әлегә урыннарда йорт хайваннарының булуы.

186. Йорт хайваннары һәм кош хужалары бурычлы:

1) хайваннар авыруларын кисәтүне һәм терлекчелек продуктларына ветеринария-санитария мөнәсәбәтләрендә иминлекне тээмин итә торган хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан рәсмиләштерү чорында мәжбүри дөвалау-профилактика чараларын үткәрергә;

2) хайваннар тору урынына даими контроль ясарга;

3) хайваннар чирләгәндә һәм алар егылган очракта, шулай ук алар үзләрен шикле тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнчә авыру билгеләре булган хайваннарны аерып куерга;

4) терлекләренә карау, диагностика тикшеренүләре, саклау прививкалары һәм дөвалау-профилактик эшкәртү өчен ветеринария белгечләре таләбе буенча бирергә.

187. Үлгән терлекләренә күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

188. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) этләрне гомуми нигезләрдә теркәргә;

2) этләрне ныклы бәйдә тотарга;

3) килүчеләрнең хайваннар янына килү мөмкинлеген булдырмаска;

4) территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта, этләрне эштән туктатылган вакыттан алып яхшы киртәле территориядә генә бәйдән ычкындырырга.

189. Жәмәгать урыннарында озата баручылардан башка гына булган күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

190. Күзәтүчесез хайваннарны аулау жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча махсуслаштырылган предприятие яки башка зат тарафыннан башкарылырга мөмкин.

191. Караучысыз хайваннарны тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм иҗтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

192. Рәхсәт ителми:

1) судның тиешле карарыннан башка фатирлардан һәм шәхси йортлар территориясеннән хайваннарны алып чыгарга;

2) кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында этләрне бәйдән ычкындырырга;

3) ветеринария органнары тәкъдименнән башка тоту өчен приманкалар кулланырга.

Х. Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту

193. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләрне үтәүне тәэмин итәләр.

194. Әлеге Кагыйдәләрне бозган өчен административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукий актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә җаваплылык билгеләнгән әлеге кагыйдә нигезләмәләрдән тыш) җаваплылык каралган.

195. Төзекләндерү өлкәсендәге закон таләпләрен һәм муниципаль хокукий актларны үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту әлеге таләпләрне үтәүдән һәм җибәрелгән җитешсезлекләренә бетерүдән азат итми.

Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл җирлегенә
Советының 2022нче елның
29 ноябриннән 27-150 номерлы
карарына

2нче кушымта

«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ МАКЫЛ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕН ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӘЛӘРЕН РАСЛАУ ТУРЫНДА» ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ МАКЫЛ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНА СОВЕТИНЫҢ КАРАРЫ ПРОЕКТИНА КАРАТА ГРАЖДАННАРЫНЫҢ ТӘКЪДИМНӨРЕН ИСӘПКӘ АЛУ ТӘРТИБЕ

1. Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советының «Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» Карары проектына тәкъдимнәр 2022нче елның 13нче декабренә кадәр, авторның яшәү урыны турындагы белешмәләренә күрсәтеп, язма рәвештә кертелә. Тәкъдимнәр 422582, Рус Макыл авылы, Пионерская урамы, 18 нче йорт Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советына эшче төркем секретаре Гусева Р. В. авыл җирлегенең мәгълүмат стендларында шимбә һәм якшәмбе көннәреннән тыш һәр көнне 8.00 сәгатьтән 16.00 сәгатькә кадәр кабул ителә. Белешмәләр өчен телефон: 8 (884379) 34474

Татарстан Республикасы
Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл җирлеге башлыгы урынбасары

П.Е. Карпухин

Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл җирлеге
Советының 2022нче елның
29 ноябрәннән 27-150 номерлы
карарына

Энче кушымта

«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ МАКЫЛ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕН ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӘЛӘРЕН РАСЛАУ ТУРЫНДА» ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ МАКЫЛ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ СОВЕТЫНЫҢ КАРАРЫ ПРОЕКТЫ БУЕНЧА ФИКЕР АЛЫШУДА ГРАЖДАННАРНЫҢ КАТНАШУ ТӨРТИБЕ.

1. Халык тыңлауларында катнашу өчен гаризалар 422582, Рус Макыл авылы, Пионерская урамы, 18 нче йорт Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл

жирлеге Советына Гусева Р. В. шәхсән яки почта аша (конвертта «Төзекләндерү кагыйдәләре турында фикер алышу» тамгасы белән) бирелә.

2. Макыл авыл жирлеге Советына язмача гаризалар тапшырган авыл халкы үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен чыгыш ясау хокукы белән ачык тыңлауларда катна

3. Халык тыңлауларында халык алдында чыгыш ясау хокукынан башка, жирлекнең барлык кызыксынган халкы катнаша ала.

4. Катнашучыларны теркәү ачык тыңлаулар башланарга 30 минут кала башлана.

5. Ачык тыңлауларда катнашучылар, чыгыш ясау хокукы белән, гариза бирү вакытына карап, чират тәртибдә үз тәкъдимнәрен аргументлау өчен чакырыла.

6. Ачык тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары 5 минуттан артык дәвам итәргә тиеш түгел.

7. Ачык тыңлауларда катнашучылар чыгыш ясаганнан соң чыгыш ясаучыларга рәислек итүче рәхсәте белән сораулар бирергә хокукы.

8. Халык тыңлауларында катнашучылар ачык тыңлаулар барышына тыкшынырга, аларны өзәргә һәм аларны үткөрүгә комачауларга хокукы түгел.

9. Катнашучылар тарафыннан ачык тыңлауларны уздыру тәртибе бозылган очракта, рәислек итүче аларны утырыш залынан чыгаруны таләп итәргә хокукы.

Татарстан Республикасы
Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл жирлеге башлыгы урынбасары

П.Е. Карпухин